

Selskabets Status.

Selskabets aarlige (og tilfældige) Indtægter . . .	omtr. 6,038 Rd.
Udgifter til Selskabets Bestyrelse og dets Virksomhed, beregnede rundeligt efter Middelsummerne til	I. 1,200 Rd. II. 3,000 —
	4,200 —
Til Understøttelse til videnskabelige Foretagender og tilfældige Udgifter haves derfor omtrent	1,838 —
Disse to Posters Middelsum for 1842-51 er 1074 Rd.	
	+ 176 Rd. = 1250 Rd.;
for 1852-55 er 1412 Rd.	+ 286 Rd. = 1698 Rd.
Udgiften i 1856 var 424 Rd. 67 β.	
Paa Budgettet er opført	1,350 —
	Altsaa til Disposition 488 Rd

Hr. Professor Dr. Theol. C. E. Scharling fortsatte (s. Mødet den 1ste Mai): »Udsigt over de nyeste videnskabelige Forhandlinger om den apostoliske Tidsalders christelige Literatur«.

Naar den nyere Kritik i sin negative Retning endog vovede at omtvile eller benægte et Brevs apostoliske Ægthed, der havde saa gamle og eenstemmige Vidnesbyrd for sig som det første Petri Brev, var det i Tingenes sædvanlige Orden, at der i modsat Retning fra flere Sider blev gjort et ikke mindre dristigt Forsøg, nemlig at ville hævde det saakaldte *andet Petri Brevs* Anseelse som et uomtvisteligt ægte Værk af den Apostel, hvis Navn det fører, uagtet de sikke Vidnesbyrd for dets Tilværelse ikke føre ud over det 3die Aarhundrede, og uagtet de Grunde, som gjøres gjældende for at bevise dets Affattelse ved Apostlen Petrus, maatte, dersom de vare afgjørende, blive vigtige Tvivlsgrunde om det første Petri Brevs Ægthed. Fra Originis og Eusebii Tider indtager det andet Petri Brev sin Plads blandt de omstridte (*ἀνυλεγόμενα*) Skrifter i N. T.; og under en i den protestantiske Kirke fortsat Discussion for og imod

dets apostoliske og kanoniske Anseelse, hvoraf end ikke den katholske Kirkes Theologer*) til sin Tid bleve uberørte, har endnu i vore Dage *Ewald* (*Jahrb. f. bibl. Wissensch. 1852, S. 113*) paastaaet, at »jo mindre forudindtagen man er mod nogen Sandhed, desto mere vil man ved dybere Undersøgelse stedse paa ny overbevise sig om, at 2det Petri Brev ikke kan være skrevet af Apostlen«, og *Reuss* erklærer, at dette Brevs Optagelse i det N. T. er »det eneste Exempel paa et afgjort Misgreb ved Kirkens endelige Valg« (*Gesch. S. 255*); medens derimod *W. O. Dietlein* i et eget Skrift (*Der zweite Brief Petri, Berlin 1851*) har antaget sig Forsvaret af andet Petri Brevs Ægthed med saa meget større Iver, som »dette Brev er blevet meest, fleersidigst og varigst bestridt af alle det N. T.s Skrifter«, og *Thiersch* (*Die apost. Kirche S. 211 ff.*) ligesom *Guericke* (*Gesammtg. S. 468 ff.*) — hvilken Sidstnævnte tidligere i sine *Beitr. z. N. T. 1828* dog havde yttret sig i anden Retning**) — have hver paa sin Maade søgt at fjerne de Indvendinger, der ere blevne gjorte gjældende mod dets apostoliske Oprindelse.

Brevet er tilsyneladende skrevet til alle Christne (I, 1, *τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ Θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ*); men dog skulle Læserne være de samme, til hvilke første Petri Brev er skrevet (III, 1: *ταύτην ἤδη, ἀγαπῆτοι, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν*). Foruden den almindelige Hensigt at formane Læserne til et christeligt Levnet og

*) *Feilmoser, Einl. in die Bücher des N. T., Innsbr. 1810, S. 527* (2te Aufl. Tüb. 1830) yttret: »Wenn sich nun gleich der Verdacht, der Brief sei nach den Zeiten des Petrus zu einem apologetischen Zwecke — — — untergeschoben worden, scheinbarer als bei irgend einer Schrift des N. T. machen lässt — — — so ist doch die Sache des Briefes auch vor dem wissenschaftlichen Richterstuhle keineswegs für verloren zu achten u. s. w.«

**) »Ein in den Beitr. (S. 175) nur ganz beiläufig berührter Punkt, den man aber von allen Seiten mehr als irgend einen andern ans Licht zu stellen sich beeifert hat, und den ich hiemit wiederholt retractire« — bemærker han i en Anm. a. St. S. 483.

at bestyrke dem i Troen paa Evangeliet, har Brevet særligt til Øiemed deals at bestride visse Vranglærere (*ψευδοδιδάσκαλοι*), der snart skildres som fremtidige (II, 1-3, sl. III, 3), snart som allerede nærværende (II, 12-15, 17-22), der betegnes som Sectstiftere, Herrens Fornægtere, Svælgere, Vindesygge, Vellystige, Forførere, Bileams Efterfølgere, som under Forjættelsen af en falsk Frihed misbruge denne til Andres Forførelse og egen Fortabelse — kort, som høist lastefulde Mennesker, medens det er uklart, hvori deres theoretiske Lærdomme egentlig have bestaaet (Cap. II); deals at befæste Overbeviisningen om Herrens forestaaende Parusie og den dermed forbundne nye Tingenes Orden, hvorover der var opkastet Tvivl af Mennesker, som spottende henviste til den Tid, der allerede var forløben, uden at nogen Forandring var indtraadt, som kunde antyde Opfyldelsen af hiin Forventning (III, 1-13). Der findes ingen Angivelse af, hvorvidt denne Benægtelse af Parusien stod i Forbindelse med de omtalte Vranglæreres Anskuelser, uden forsaavidt at der ogsaa om hine Spottere (*ἐμπαῖκται*), som skulle komme i de sidste Dage (*ἐπὶ ἑσχάτου τῶν ἡμερῶν* III, 3) siges, at det er Mennesker, som *vandre efter deres egne Lyster* (*κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι* 3, III slg. Jud. 16. 18). Imod disse trodsige og letsindige Tvivlere gjør Brevets Forfatter — næst efter Henviisningen til, at »for Gud ere tusinde Aar som een Dag« — opmærksom paa, hvorledes Udsættelsen af Dommens Dag er grundet i »Guds Naade og Langmodighed, der giver Menneskene Tid til Omvendelse«. Denne Betragtning maatte »Læserne allerede kjende fra Apostlen Pauli Breve« (slg. f. Ex. Rom. II, 4), hvori »findes Noget, som er vanskeligt at forstaae, men som de Ukyndige og Ubefæstede forvende (*ἐν οἷς ἔσσι δυσνόητα τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀσθήρικτοι στρεβλοῦσιν*), ligesom de gjøre det ved de øvrige Skrifter (*ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς*) til deres egen Fordærvelse« (III, 14-17).

Ifølge I, 13. 14 er Brevet forfattet henimod Apostlens sidste Dage.

Som Grund til at benægte en saa tidlig Affattelsestid og overhovedet Brevets Affattelse ved Apostlen Petrus har man henviist til den i det andet Capitel givne Skildring af de omtalte Vranglærere. Forsaavidt man imidlertid har støttet denne Tvivlsgrund paa Ligheden, som de Vildfarelser og den Usædelighed, der i Brevet tillægges disse, have med hvad der af Kirkefædrenes Skrifter er bekjendt om de Hæretikers Lære og Forhold, hvilke optraadte efter de første Decennier af det 2det christelige Aarhundrede, og som betegnes med det almindelige Navn af *Gnostikere*, er man gaaet noget for overilet til Værks. Man har nemlig villet gjøre den Anskuelse gjældende, at 2det Petri Brev og overhovedet alle de Skrifter i det N. T., hvor der omtales og bestrides Vranglærere af en Retning, som navnlig ved sin antinomistiske Charakter adskiller sig fra de judaistiske og antipaulinske Christnes eensidige Fordring paa Moselovens fortsatte Gyldighed for alle Christne, nødvendigens maatte hidrøre fra Forfattere, som levede paa de ovennævnte Gnostikers Tid, men som for at give deres Polemik større Eftertryk havde udarbejdet Skrifter under Apostles Navne og Autoritet. Herved er blevet overseet, at saavel Tingenes naturlige Udviklingsgang som historiske Vidnesbyrd fra de uomtvistet ægte apostoliske Skrifter ikke blot stadfæste Muligheden, men ogsaa bekræfte Virkeligheden af, at der allerede i det første Aarhundrede efter Christus har i den christelige Kirke viist sig Phænomener af samme fordærlige Art, som udbredte sig i det andet Aarhundrede ved Gnostikernes Indflydelse. Det kan nemlig ikke nægtes, at der allerede før Christendommen, netop ved sammes Indtrædelse i Verden, fandtes saavel blandt Jøder som Hedninger saadanne Elementer af religiøs-philosophisk Speculation, som kun behøvede at bringes i Berøring med den nye Religion, for at den christelig-hæretiske Gnosis kunde opstaae. Fremdeles er det vist, at medens der i 2det Aarhundredes historiske Forhold ikke findes nogen særegen Tildragelse, som netop skulde have bevirket dens Opkomst i A. 125-140, indeholder derimod

den overordentlige aandelige Opvækkelse, som udgik fra Paulus blandt Lille-Asiens og Grækenlands hedenske Befolkning, en tilstrækkelig Forklaring af, hvorledes der allerede i sidste Halvdeel af første Aarhundrede kunde i mange Aander fremkaldes en Gjæring, der havde de besynderligste og extravaganteste Virkninger til Følge. Saaledes gives der ikke blot en Mulighed, men meget mere den høieste historiske psykologiske Sandsynlighed for, at allerede i den apostoliske Tidsalder kunde til Christendommens Udbredelse have knyttet sig en speciel hedensk, det vil sige gnostisk-antinomistisk Udartelse af samme*); paa lignende Maade som strax efter Luthers første Optræden i de første gjæringsfulde Reformationsaar Anabaptisternes Sværmeri antændtes, og i Thomas Münzer og Mænd af hans Art fremstillede sig den sande Reformations frygtelige Vrængbillede. Hvad Gnostikerne selv angaaer, da have deres Hovedmænd i 2det Aarhundrede slet ikke gjort Fordring paa at gjælde for Opfindere og de første Begrundere af Gnosis, men beraabe sig tvertimod paa en fra Paulus udsprungne Tradition og Succession. Ogsaa heri ligger et Vink, som fortjener at paaagtes, at de havde Kundskab om Forgjængere i deres Anskuelse fra det første Aarhundrede. Paastanden om, at et saavidt om sig gripende Sectvæsen, saaledes som det forudsættes i andet Petri Brev, Judæ Brev, Pastoralbrevene o. a. Skrifter, ifølge sikre historiske Vidnesbyrd**) først tog sin Begyndelse med 2det Aarh.,

*) »Eine heidnische Entartung war es, denn der Hauptfehler des Heidenthums, Unzucht (2 Petr. 2, 10. 12. 14. slg. Iud. 4. 7. 8) und gnostischer Stolz (2 Petr. 2, 10. 18. 19. Iud. 8. 16) waren der Fallstrick, in den diese ersten Abtrünnigen geriethen. Die gefährlichste, wahrhaft antichristliche Entartung war es, weil sie die christliche Lehre, und insbesondere die Schriftea des Paulus zur Beschönigung der Schändlichkeiten verdrehten (2 Petr. 3, 16) und das göttliche Licht, dass sie empfangen hatten, zu einer vermeintlichen Gnosis verfälschten, welche ihren Besitzer über das Sittengesetz erheben und ihm Strafflosigkeit für alle Laster sichern sollte.« *Thiersch, Die Kirche im apost. Zeitalt.*, S. 410.

**) Hovedstedet, hvorpaa man beraaber sig i denne Henseende, er det af Euseb. III, 32, slg. IV, 22 opbevarede Fragment af Hegesippus, hvor

gjendrives allerede ved selve *de* paulinske Breve, der endog af Baur og hans Disciple erkjendes for ægte Skrifter af Paulus. Hine Personer i den korinthiske Menighed, som i Sætningen: »Alt er tilladt for den Christne« (1 Kor. VI, 12 ff.) søgte en Besmykkelse for deres Lysters Tilfredsstillelse, som i overmodig Tillid til deres høiere Oplysning vovede sig endog til Deeltagelse i hedenske Offermaaltider (1 Kor. VIII-X), som vanhelligede Kjærlighedsmaaltiderne og Nadverens Høitideligholdelse ved usømmelig Graadighed og Fylder (Kor. XI), hvad forraade de andet end antinomistiske Tendenser i Forbindelse med en hovmodig *γνώσις*, der nærmest støttede sig til den Apostels Lære, som erklærede Loven at være ophævet for de Christne, som lærte, at Afgud og Afgudsdyrkelse ere Intet, og at der ikke er noget Ureent uden for den, som anseer det for urent (Rom. XIV, 14) —? Et ikke mindre talende Vidnesbyrd for Udbredelsen af gnostiske Vildfarelser og tilsvarende Usædelighed i den apostoliske Tidsalder lader sig hente fra et Skrift, hvis apostoliske Ægthed den Tübingske Skole ivrigen forsvarede, nemlig Johannis Apokalypse. Selv efter Baur og hans Disciples Anskuelse maae de syv Sendebreve, som indlede den egentlige Aabenbaring, ansees for at være af historisk Gehalt og tillade Slutninger til de lille-asiatiske Menigheders daværende Tilstand, nemlig henved Tiden kort før Jerusalems Forstyrrelse (omtr. 69 efter Chr.). Nu see vi heraf, at der i Ephesus, Pergamus og Thyatira vare opstaaede fordærvelige Lærere, som ved deres Lærdom og Exempel gave de Troende Anledning til *πορνεία* og Deeltagelse i Afgudsmaaltider. Som Bileam (Apok.

«Kirken» siges at have været som en reen og uplettet Jomfru, indtil ved Trajans Tid, da Apostlene efterhaanden vare bortkalde, falske Lærere og Kjættere, som hidtil havde holdt sig i Duukelhed og Mørke, traadte frækt og aabenlyst frem. Hegesipps Vidnesbyrd synes imidlertid at indskrænke sig til den christne Kirkes Tilstand i Palæstina. At kalde Antagelsen af denne Indskrænkning for »den rene Vilkaarlighed» — saaledes som endnu *Hilgenfeld* gjør (Theol. Jahrb. 1855, p. 509, Anm.), er et Magtsprog, men ikke noget Beviis.

II, 14. slg. 2 Petr. II, 15. 16. Jud. 11), den hedenske Prophet, og som Jesabel, den hedenske Dronning, anrettede Forførelse og Vederstyggeligheder i Israel, saaledes disse i den christelige Menighed. Deres Usædelighed svarer ganske til, hvad Oldtidens sikkreste Udsagn tilskrive Gnostikere; og deres Lære, som de opstillede for at undskylde Kjødets Gjerninger og erklære dem straffløse for de Troende, er uden Tvivl af gnostisk Art. Thi paa det eneste Sted (Apokal. II, 24), hvor der tages noget nærmere Hensyn til deres Lære, hedder det om dem, som vare forblevne troe og ikke havde ladet sig indvie i denne: *ὁμῶν δὲ λέγω τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θουαίροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδασχὴν ταύτην, οἷνες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθῆα τοῦ σατανᾶ (ὡς λέγουσι)*. Her er den mysteriøse Lære, som forjættede Op-ladelsen af Erkjendelsens dunkle Dybder, ligefrem betegnet som Gnosis. *).

Det er navnlig *Thierseh***), der i nyeste Tid har Fortjeneste af ved sine grundige Undersøgelser og aandrige Combinationer (af hvilke vi dog her have forbigaaet flere, fordi deres Rigtighed er af mere omtvistelig Natur) at have efterviist, hvorledes der mellem den forchristelige Gnosis og de gnostiske Secter i 2det Aarh. ligger en Gnosis, som ikke blot gjør det unødverdig at søge de i 2det Petri Brev og andre nytestamentiske Skrifter skildrede Hæretikere udenfor den apostoliske Tidsalder, men endogsaa nøder os til at forkaste den Anskuelse, som gaaer ud

*) Paa den forskjellige Udlægning af det anførte Sted, om hiint *γνωῖναι τὰ βαθῆα* refererer sig til en Kundskab om Guds eller Satans Hemmeligheder (s. Commentf.), kommer det ikke an. I ethvert Tilfælde forefinde vi her den antinomistiske Gnosis efter dens theoretiske og dens praktiske Retning.

***) See denne Theologs *«Versuch zur Herstellung des historischen Standp. für die Kritik der neutest. Schriften», 5te Cap. «Ueber die im N. T. bekämpften Häresien», S. 231-268* — et Afsnit, som Forfatteren (S. 40) i Forbindelse med det næste: *«Über die Geschichte des Kanon»* selv regner til sin Bogs Centrum —; slg. hans i Anledning af Bours Remonstratiou («Der Kritiker und der Fanatiker» u. s. w.) A. 1846 udgivne *«Einige Worte über die Aechtheit der neutestamentl. Schriften», S. 42 ff.*

paa at identificere dem med Gnostikerne i den efterapostoliske Tid. Thi ogsaa dette maa vel bemærkes, at ved Siden af en Lighed mellem de i det N. T. bekæmpede Hæretikere og det 2det Aarhundredes Gnostikere viser der sig tillige en Ulighed, hvilken altfor ofte er bleven overseet i de didhørende Forhandlinger. I alle Skrifter mod Gnostikerne i det 2det Aarhundrede er Hovedangrebet rettet mod den store Hovedsætning: »at den høieste, den sande, den af Christus forkyndte, det Nye Testaments Gud er en ganske *anden* end den Gud, der har skabt Verden, Demiurgen, som har aabenbaret sig i det Gamle Testamente«. Skjøndt man nu vel ikke med den Sikkerhed som *Thiersch* (o. a. St.) tør paastaae, at Forfatterne til de ovenomtalte Skrifter i det N. T., dersom de havde levet i 2det Aarhundrede og havde havt til Hensigt at bestride Datidens Gnostikere, ikke vilde have undladt med al Styrke at fremhæve hiint Hovedpunkt i Controversen mod disse*), saa er det dog vist, at i det N. T. bliver denne Form af Dualismen, denne blasphemia creatoris, som Tertullian kalder den, ikke omtalt med et Ord. Derfor er det ogsaa med Rette blevet anset for een af Grundene til at betvivle Ægtheden af de paa Armenisk opbevarede Breve fra Korinthierne til Paulus og fra Paulus til Korinthierne**),

*) Dog er den af *Hilgenfeld* (*Die johanneischen Briefe, Theol. Jahrb. 1855, S. 508*) gjorte Indsigelse, at man paa denne Maade ogsaa med Lethed vilde kunne redde de Ignatianske Breves Ægthed, ikke træffende; thi virkelig kan den Omstændighed tale for de Ignatianske Breves Affattelse i Begyndelsen af 2det Aarh., at de bekæmpe Gnostikernes Doketisme, uden udtrykkeligen at polemisere mod den vistnok til Grund liggende Dualisme af Legem og Aande verdenen, men som endnu ikke havde fuldstændigen udviklet sig.

**) Disse to Breve bleve først dragne for Lyset i det 17de Aarhundrede ved en engelsk Adelsmand *Gilbert North*, der bragte et ufuldstændigt i Smyrna forfærdiget armenisk Haandskrift til Europa. De bleve i Forbindelse med en god græsk Oversættelse udgivne i London 1736 ved *Georg* og *Vilhelm Whiston* — hvis Fader, den paa Grund af sin Arianisme afsatte Prof. Matheseos i Cambridge, *Vilhelm Whiston*, havde i Anledning af hine Breve ladet sine Sønner lære Armenisk. *J. B. Carpzow* bekendtgjorde i Tydskland den Whistonske Bearbejdelse, men udviklede

at i disse Breve polemiseres der imod en saadan Adskillelse af Verdens Skaber og den høieste Gud, medens der i den hele christelige Litteratur fra det første Aarhundrede hersker en fuldkommen Taushed om denne Slags Vranglære.

Hertil kommer endnu andre Forskjelligheder, som ved nøiere Betragtning vise sig mellem Hæretikerne, der bekjæmpes i det Nye Testamentes Skrifter, og det 2det Aarhundredes Gnostikere. Hine ryggesløse og hovmodige Mennesker, som skildres i 2det Petri Brev, i Judæ Brev og i Apokalypsen, søgte endnu at holde sig i Forbindelse med Kirken; de toge Deel i de Christnes Kjærlighedsmaaltider (Jud. 12) og bleve taalte i flere Menigheder, som netop derfor straffes af Johannes i hans Apokalypse (II, 12-17. 18-29). De senere Gnostikere isolerede sig derimod i

---

tillige Grunden imod Brevenes Ægthed. *Mosheim* og *J. D. Michaelis* istemmede samme Dom, som ikke blev underkjendt af nogen nyere Kritiker, førend *V. F. Rinck* i Aaret 1823 fremtraadte som en varm Talsmand for de tvende Epistler, af hvilke der bevares 8 Haandskrifter paa Armenisk i Klostret St. Lazaro ved Venedig. Det var den lærde armeniske Munk *Pasqual Aucher*, der havde været Rincks Medhjælper og som, selv overbeviist om Brevenes Ægthed, havde formaaet at vinde sin tyske Gjæstevænner under dennes Ophold i Venedig for samme Mening. Ogsaa den engelske Digter Lord *Byron* havde under sit Ophold i Venedig syselsat sig dermed og forfærdiget en engelsk Oversættelse; men da denne var altfor fri, dicterede *P. Aucher* (paa Italiensk og Latin) en bogstavelig, hvorefter *Rinck* udarbejdede sin tyske. Rincks Grunde for Brevenes Ægthed bleve gjendrevne af *Ullmann* i en udførlig Recension i *Heldelb. Jahrbücher*, Junt 1823. See *J. Möllers Nyt Theol. Bibl.* 1824, S. 59 ff., hvor Brevene findes oversatte paa Dansk, med tilføiede Bemærkninger. Med Hensyn til den omtalte Anachronisme da findes den 2, 16: »*Saa vider da*« — skriver Paulus — »*at hine* (de i Korinthiernes Brev omtalte Vranglærere, Simøn og Kleobulus) *ikke ere Retfærdighedens, men Verdens Børn; thi de give ikke Guds hjertelige Barmhjertighed Rum over sig, men sige, at Himlene, Jorden og alle Skabninger ikke ere Gjerninger af dens Haand, som er Fader over alle Ting.* Slg. *Korinthiernes Brev til Paulus V. 11: »De sige, at Memmesket ikke nogensinde er blevet skabt af Gud.* V. 14: »*og Verden holde de ikke for Guds Værk, men en Engels*«. *J. Møller* har derfor Uret, naar han indrømmer (a. St. S. 77) »at i *Indholdet selv* vil man ikke finde Anachronismer eller andre grove Misgreb, hvorved en ukyndig Bedrager pleier strax at røbe sig«.

egne Sectar og Selskaber, hvortil de imidlertid ifølge Jud. 19 *) allerede tidlig følte en Tendents, som endnu mere fremskyndedes ved den Strænghed, hvormed deres Lære og Bestræbelser mødtes af Apostlene og disses troere Tilhængere (s. 1 Tim. I, 20. V, 22. 1 Joh. II, 19).

Endelig findes der ogsaa en Forskjel mellem Vranglærerne i det N. T. og Gnostikerne i 2det Aarhundrede, der svarer til den apostoliske og efterapostoliske Tids hele Charakter og Stræben. Ligeoverfor de af den Helligaand opfyldte og begejstrede Apostle staae Mennesker, der ligesom i dæmonisk Inspiration optræde som Apostle og Propheter for en titanisk Ugudelighed og Ryggesløshed; nogle af dem (Simon Magus o. A.) skulle jo endog være fremtraadte med Paastand om at gjælde for Messias. I det andet Aarhundrede derimod fremtræde, efter Apostlenes Bortgang, Kirkefædre, som ved Anvendelse af den Lærdom og Dannelse, der stod dem til Tjeneste, søgte at forsvare og begrunde de Ideer, hvilke de havde modtaget fra Apostlene, og som vare af disse udtalte i deres Umiddelbarhed. Til samme Tid optræde i den modsatte Leir gnostiske Sectstiftere, der som Lærere og Skribenter uddanne til Systemer de Anskuelse, hvis Principer havde haft deres Repræsentanter allerede i den apostoliske Tidsalder, men uudviklede og i overveiende praktisk Retning. »Ligesom Paulus ikke var en Lærd og Systematiker i den Forstand som f. Ex. Alexandrineren Clemens, og denne atter ikke var en Apostel som Paulus; saaledes staae ogsaa de gnostiske Systemgrundere i 2det Aarhundrede i et lignende Forhold til Hæresiarcherne i den apostoliske Tid.«

*) Οὗτοι εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτοὺς. Naar Mayerhoff, *Einkl. in die petr. Schr.*, S. 177 *Anm.*, vil have dette forstaaet »von der Trennung des Innern: sie entzweien sich selbst, indem sie die Harmonie des Geistes zerstören, dem Leibe auf Kosten der Geistes fröhnen« — da er dette en ganske vilkaarlig Udlægning. Da Ordet *ἑαυτοὺς* mangler hos flere kritiske Vidner — hvorfor Lachm. og Tischendorf heller ikke have optaget det i deres Text — bør den Fortolkning antages, som Luther har fulgt ved sin Oversættelse: »die da Rotten machen«, og som de Wette bedre gengiver ved: »Trennungen verursachen«.

Med Rette har *Thiärsch* (a. St.) henviist til, hvorledes vi i Reformationens Aarhundrede see det Samme gjentage sig, hvad dengang tildrog sig i den christelige Oldtid. Den Vildhed og Lidenskabelighed, hvormed de første Anabaptister og Antitrinitarier optraadte, blev brudt; for en Tidlang vare de — dengang rigtignok ved Vold og Magt — trængte tilbage; i deres Udvikling var en Stilstand indtraadt, og disse hæretiske Retninger syntes allerede at være overvundne, indtil Menno Simonis, som samlede Resten af de sværmeriske Gjendøbere, forenede disse til en ordnet og i deres Anskuelse maadeholden Sect, og indtil paa den anden Side begge Socinerne skjænkede Antitrinitarierne et med stor Kundskab uddannet System, en kirkelig Ordning og en Skole af stor Lærdom. Hvad der paa denne Maade lykkedes disse, det søgte Secthovederne i det 2det Aarhundrede at udrette med Levningerne fra de første Gnostikere.

I Almindelighed betragtet vilde derfor et Brev, rettet mod de Udskeielser, hvortil den misforstaaede og misbrugte Paulinske Lære kunde have givet Anledning, med udtrykkelig Erklæring til Gunst for Pauli sande Lære, ikke i og for sig vække grundet Betænkelighed mod sin Affattelse ved Apostlen Petrus. Men andre Omstændigheder træde til, som fremkalde Mistanke om, at 2det Petri Brev dog neppe tør ansees for at være et Værk af denne Apostel.

Ifølge III, 1 er vort Brev rettet til de samme Menigheder, til hvilke det første Petri Brev er skrevet. Sammenligne vi nu Indholdet af vort Brev med Indholdet af 1ste Petri Brev, er det paafaldende, at der paa den ene Side ikke findes i hiint Brev noget Spor af de eiendommelige Forhold, som det første Brev forudsætter, og at paa den anden Side det første Brev heller ikke indeholder nogen Antydning af de grove Forvildelser, mod hvilke andet Petri Brev er rettet. Det vilde imidlertid ikke være paafaldende, dersom vi kunde forudsætte, at mellem Affattelsen af begge Breve var der allerede forløbet et længere Tidsrum, man kunde da antage, at Apostlen, da han skrev det

første Brev, endnu ikke havde modtaget nogen Efterretning om hine Vildfarelsers Udbredelse i disse Menigheder. Alligevel, vort Brev vil jo ikke egentlig — saaledes som *Judæ* Brev, hvorom vi strax komme til at tale nærmere — advare mod allerede optraadte Vranglærere, men meget mere forudsige deres fremtidige Optræden. Hvad skulde da have bestemt Petrus til ikke allerede i det første Brev i det Mindste at antyde den store Fare, som hine Menigheder vilde have at bestaae? — Medens Forfatteren til vort Brev gjentagne Gange udtrykkeligen betegner Vranglærerne som *fremtidige*, taler han dog paa den anden Side i Skildringen af dem i Cap. II, som om de *allerede vare nærværende*. Ja den hele Charakteristik, som han udkaster, Anførelsen af deres egne Ord (III, 4), lader forudsætte, at saadanne Vranglærere allerede vare optraadte paa den Tid, da Brevet blev affattet, og havde fundet Indgang i de christelige Menigheder. Modsigelsen herimellem har man troet at kunne hæve ved Henviisning til, hvorledes Vranglærernes allerede tilstedeværende Virksomhed lod slutte til en endnu fremtidig, mere almindelig Udbredelse. Men i dette Tilfælde maatte man dog vente, at Forfatteren havde holdt begge disse Sider mere ud fra hinanden og viist, hvorledes den nuværende fra Vranglærerne udgaaede Fordærvelse truede Menighederne med endnu større fremtidig Fare. Saaledes som Fremstillingen nu er, gjør den det Indtryk, som om Forfatteren til en Tid, hvor disse Vranglærere *allerede vare optraadte*, havde villet lægge Apostlen Petrus en Spaadom om samme i Munden, for at give sin Polemik større Eftertryk.*)

Denne Mistanke forøges ved nærmere at betragte Forholdet mellem 2det Petri og *Judæ* Brev. Under sidst anførte Navn besidde vi i N. T.'s Samling en kort Skrivelse, hvis Forfatter angiver sig som *Judas, Jesu Christi Tjener, Jakobi Broder***).

*) See *Messner*, Die Lehre der Apostel S. 156 f.

**) See *R. Stier*, Der Brief Judæ. Berlin 1850. *E. Arnaud*, Recherches sur l'ép. de Jude, Strasb. 1851. *J. E. Huther*, Auslegung der Briefe Petri und Judæ Gött. 1852. *W. F. Rampf*, Der Brief Judæ, Sulzb. 1854.

Da nu denne Betegnelsesmaade af Forfatterens Personlighed forudsætter, at Jakobus maa have været en bekjendt og anseet Mand, kan man ved denne Leilighed neppe tænke paa nogen anden Jakobus end det bekjendte Hoved for de Christne af Jødedommen i Jerusalem. Som ovenfor omtalt ere Meningerne deelte om, hvorvidt denne Jakobus, der Gal. I, 19 kaldes »Herrens Broder«, var en virkelig Broder til Jesus og ikke nogen Apostel (i Ordets Betydning af de tolv af Jesu selv valgte Disciple) — eller om han var identisk med Apostlen Jakobus, Alphæi Søn, og altsaa en Fætter til Jesus. Deraf afhænger det da igjen, om Judas, Forfatteren til det omtalte Brev, skal betragtes som en virkelig Broder til Jesus og Jakobus (s. Matth. XIII, 55, Marc. VI, 3) og altsaa Ikke-apostel, eller om han skal antages for Apostlen Judas, der i Luc. VI, 16. Ap. G. I, 13 betegnes som *Ἰούδας Ἰακώβου* (hvor man da af Hensyn til Jud. I, 1 underforstaaer *ἀδελφός*) og som antages identisk med den i Matthæi og Marci Evangelier under Navnene Lebbæus og Thaddæus omtalte Apostel. Da Forfatteren til Judæ Brev, langtfra at betegne sig for sine Læsere som Apostel, endog V. 17 synes at adskille sig fra Apostlene (*Ἦμεῖς δέ, ἀγαπητοί, μνήσθητε τῶν ἡμετέρων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*), og da overveiende Grunde synes at tale for, at Jakobus, »Herrens Broder«, ikke har været blandt de tolv Apostles Tal, har i nyere Tid den Mening efterhaanden vundet almindeligere Bifald blandt protestantiske Theologer, at vi i *Jakobi* og *Judæ Breve* besidde to Breve, der ikke hidrøre fra egentlige Apostle, men fra to af Jesu egne Brødre¹⁾. Hvad den Formodning angaaer, at Judæ Brev med Urette skulde bære sit Navn, og at dette kun ved en pia fraus skulde være tillagt det af dets

¹⁾ I den katholske Kirke er den Mening, at Jakobus og Judas vare Apostle og Herrens Fættre, bleven den herskende — hvortil Interessen for at hævde baade Josephs og Marias Virginitet har sin væsenlige Andeel. S. f. Ex. den nyeste katholske Commentar til Judæ Brev af *Rampf*, S. 12 ff.

ubekjendte Forfatter, da gjendrives den ved det Usandsynlige i, at en Falsarius skulde i hiint Øiemed have valgt en Mands Navn, hvis Autoritet først skulde støttes paa en anden Mands (Jakobi), da han dog i saadant Tilfælde vel snarere vilde have udseet sig en af Apostlene, hvis Navn og Autoritet han vilde benytte.

Mellem dette *Judæ Brev* og *andet Petri Brev* findes nu en saa stor og tildeels ordret Overeensstemmelse, at den kun kan forklares af, at Forfatteren til det ene Skrift har benyttet den andens Arbeide; thi den Formodning, at begge, uafhængige af hinanden, havde benyttet et tredie Skrift, kunde ikkun i det Tilfælde findes tilfredsstillende, dersom det alene var i Skildringen af Vranglærerne, hvori Judas og Petrus stemmede ordret overeens med hinanden; men Ligheden strækker sig ogsaa ud over hin Skildring, (man sammenligne saaledes 2 Petr. III, 1 med Jud. 17—18 ligeledes 2 Petr. I, 1. 2. 5. med Jud. 1. 2. 3.). Spørgsmaalet synes derfor kun at blive, om Forfatteren til *Judæ Brev* har benyttet 2det *Petri Brev*, eller om dette Brevs Forfatter har benyttet *Judæ Brev*. Medens ældre Theologer antog det førstnævnte Forhold, vandt i nyere Tid den Anskuelse meer og meer Indgang og Bifald, at Oprindeligheden maatte være paa *Judæ Side*. *Schwegler* erklærer *Judæ Brevs* Prioritet og det andet petrinske Brevs Afhængighed af hiint Brev for at være bleven næsten »et Axiom i den nytestamentlige Kritik²⁾«.

Virkelig have i nyere Tid selv saadanne Theologer, der iøvrigt antog 2det *Petri Brevs* Ægthed, anerkjendt Rigtigheden af dette Forhold mellem de to nævnte nytest. Breve; saaledes *Hug. Einleit.* II S. 559. *Guericke, Gesammtgesch.* S. 470 o. A.

1) Dersom forresten slige stærke Ord kunne afgjøre Noget, da har det heller ikke manglet paa denne Slags Ytringer fra modsat Side: »*Hoffentlich* wird man die grosse Aehnlichkeit Eines Capitels mit dem Brief *Judæ* — siger *Michaelis, Einl. S. 1478* — nicht gegen den Brief *Petri* anführen, indem *zu deutlich in die Augen fällt*, das hier der Br. *Petri* nicht die Copey oder Nachahmung, sondern das Original sey«.

De have i denne Henseende beraabt sig paa, at ligesom Petrus i sit første Brev havde taget *Paulus* til Fører og efter dennes Anviisning udkastet sin Skrivelse til Veiledning for ham personlig ubekjendte Menigheder, saaledes havde han i sit andet Brev holdt sig til *Judæ* Brev, der allerede tidligere havde bestridt hine Vranglærerere, mod hvilke nu ogsaa han stillede sin Anseelse, idet han med det Samme vilde bekræfte og fuldstændiggjøre *Judæ* Brev. Men neppe vil man dog finde det enten hensigtsmæssigt eller passende, at Apostlen Petrus skulde have benyttet *Judæ* Brev paa den Maade, som det er skeet i 2det Petri Brev, uden med et Ord at have henviist til hiint Skrift. Hvad derimod angaaer Overensstemmelsen mellem 1ste Petri Brev og de paulinske Breve, da er den, som ovenfor blev efterviist, af en anden Art og afgiver derfor ikke nogen tilsvarende Parallel. Hertil kommer, at ved Siden af den tildeels ordrette Gjengivelse af *Judæ* Brev findes der saadanne Afgivelser fra samme i 2det Petri Brev, der i samme Grad blive forklarlige, naar dette hidrører fra en fremmed og efterapostolisk Forfatter, som de blive gaadefulde og anstødelige, naar Brevet skal ansees for et ægte Skrift af Apostlen Petrus. Medens Tankegangen i *Judæ* Brev er fast og bestemt, er den i andet Petri Brev svævende og usikker; medens Udtrykket hos Judas er klart og simpelt, findes i andet Petri Brev rhetorisk og kunstlet Omskrivning ved Tilsætninger; slg. *Jud.* 3. 4. 6. 7. 8. med 2 *Pet. II*, 1. 3. 4. 6. 10. etc. Hos Judas skildres ligefrem »nogle Mennesker«, som have »indsneget sig blandt de Christne og misbruge Guds Naade til Uteerlighed« (V. 4) og som derfor ville blive Gjenstand for Guds retfærdige Straf, i Lighed med hvad der tidligere var blevet Ugudeliges Lod; hos Petrus II, 1 f. er der istedetfor *ἀνθρώποι υνες, οἱ παρείσεδυσαν*, Tale om *ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρειζάζουσι αἰρέσεις ἀπωλείας*. Uagtet denne Angivelse af deres Optræden som fremtidig, gaaer dog Skildringen strax efter over i *Præsensform*, der veksler med *Futurum*. Om endogsaa denne Vexling lod sig forklare som naturlig i en levende

Fremstilling, hvor det Tilkommende stiller sig som allerede nærværende for den Skrivendes Tanke, kan det dog neppe forklares uden som en Forglemmelse af den Person, i hvis Navn Forfatteren taler, naar han endogsaa bruger *forbigangne* Tider (*καταλιπόντος εὐθείαν ὁδὸν, ἐπλανηθήσαν, ἔξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ* V. 15) med Hensyn til de omhandlede Vranglærere. Flere Udtryk ere ombyttede saaledes, at det forraader Misforstaaelse eller forsættelig Omdannelse af Judæ Ord, fordi de ikke passede paa senere Tidsforhold. Saaledes siges der i Judæ Brev V. 12 om Vranglærerne: *Οὗτοι εἰσιν ἐν ταῖς ἀγαπαῖς ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι* — medens det hedder i 2 Pet. II, 13: *οὔτοι . . . σπιλοι καὶ μῶμοι, ἐντροφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχούμενοι*. Udtrykket *σπιλάδες*, hvormed formodentlig Judas har villet tilkjendegive, at hine Vranglærere vare ligesom de Klipper, hvorpaa Kjærlighedsmaaltidernes værdige Høitideligholdelse led Skibbrud (slg. 1 Kor. XI, 21 ff.), forekom Forf. til 2det Petri Brev besynderligt og fremmed, og derfor omskiftede han det med *σπιλοι καὶ μῶμοι*; hvad derimod Omskiftningen af *ἀγαπαῖς ὑμῶν* til *ἀπάταις αὐτῶν* angaaer, da foranledigedes den vel derved, at Agaperne til den Tid, da andet Petri Brev blev skrevet, vare gaaede af Brug som Følge deels af dermed forbundne Uordener deels af de Christnes tiltagende Mængde. Den Omstændighed, at enkelte Steder i 2det Petri Brev først modtage deres Lys fra tilsvarende i Judæ Brev, taler ligeledes for det sidstnævnte Skrifts Prioritet; og Grunden, hvorfor Forfatteren til hiint Brev ikke kunde gjengive Judæbrevets Indhold paa de omtalte Steder med lige Klarhed og Tydelighed, synes at hidrøre fra Aarsager, som først vare tilstede endog temmelig længe efter den apostoliske Tid. Saaledes omtales 2. Petr. II, 4, hvorledes Gud ikke sparede Engle, »som *syndede*» (*ὁ θεὸς ἀγγέλων ἀμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο*), og i V. 10. 11 dadles »de Dristige, Frække, som ikke hæve ved at bespotte Værdigheder, da dog Englene, som ere

større i Styrke og Magt, ikke fremføre bespottelig Dom imod dem (?) for Herren^a (*Τολμηταί, ἀνθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι βλασφημοῦντες. ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες οὐ φέρονσι κατ' αὐτῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν*). Til disse Steder findes Nøglen i Jud. V. 6 og V. 9. Af det første Sted sees, at der sigtes til den paa Fortællingen i 1 Mos. VI, 2 grundede, i *Henochs* Bog videre udførte Mythe om Engle, der forlode deres himmelske Bolig og Værdighed og gik ind til Menneskenes Døttre; paa det andet Sted fortælles om en Strid mellem Erkeengelen Michael og Djævelen, hvor den Første dog indskrænkede sin Dom over denne til de Ord: »Herren straffe Dig!« — en Fortælling, der ifølge *Origines* (*περὶ ἀρχῶν* III, 2) fandtes i et dengang meget læst Skrift: *ἀνάβασις τ. Μωϋσέως*. Den ubestemte, men tillige uklarere Fremstilling i 2det Petri Brev synes foranlediget ved Forfatterens Sky for at citere apokryphiske Skrifter; men dette Hensyn forraader en Forfatter, der allerede reflecterede over det Betænkelige i at lade en Apostel benytte apokryphiske Skrifter*), medens vi saavel af Judæ Brev som af Pauli Taler og Breve (s. Ap. G. 17, 28, 1. Cor. 2, 9. Tit. 1, 12.) see Exempler paa, hvorledes man tidligere uden Betænkelighed benyttede leilighedsviis enkelte Udsagn af apokryphiske og endog af hedenske Skrifter**). Mærkelig er ogsaa

*) Saaledes vidner *Hieronymus* med Hensyn til Judæ Brev (de vir. ill.): Judas frater Jacobi parvam quidem epistolam reliquit. *Et quia de Enocho, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, a plerisque rejicitur*: vetustate tamen auctoritatem jam et usu meruit et inter sanctas scripturas computatur. Endnu tidligere vide vi fra *Origines*, at der var dem, som forkastede 2 Tim., fordi der i dette Brev (3, 8) omtales *Jannes* og *Jambres*, hvilke Navne ikke findes i det G. T., men i et apokryphisk Skrift (Comm. in Matth. Tract. XXXV).

**) Hvad forresten det af Judas citerede Udsagn V. 14. 15 (*προεφήτευσε — Ἐνώχ λέγων: Ἰδοὺ κτλ.*) angaaer, da er der bleven yttret Tvivl om, hvorvidt det skulde føres tilbage til et Skrift under *Henochs* Navn, end-sige til det i nyere Tid for Lyset dragne apokryphiske Skrift, som i de seneste Aar har været en Gjenstand for en Mængde lærde Undersøgelser. Medens *Guericke*, der nægter dette Forhold (*Gesammtgesch. S. 455, Anm. I*), dog indrømmer, at Paaberaabelsen af et enkelt Sted i en apokryphisk

2 Pet. III, 2, hvor Forfatteren opfordrer sine Læsere *μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἀγίων προφητῶν καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ῥημῶν* (al. ὑμῶν) *ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ*

Bog ikke kunde være uværdig for Judas («saameget mindre som denne ikke var Apostel»), har derimod *Rampf* (a. St. S. 254-282) anstillet en vidtløftig Undersøgelse, hvorved det er lykkedes »fuldkommen at retfærdiggjøre den hellige Apostel« — »idet det staaer fast som afgjort Sandhed, at Judas ligesom i Fortællingen om Michaels Strid med Satan saaledes ogsaa i Henochs Prophetie har øst af gammeltestamentlig Overlevering og har bevaret os en fra ægte guddommelig Aabenbaring stammende Tradition, som han har bekræftet ved apostolisk Anseelse.« — Endnu et Trin videre i disse underlige Førsøg paa at retfærdiggjøre Judæ Paakaldelse af Henochs Prophetie er Englænderen *Edw. Murrays* Bestræbelse for at opdage i den saakaldte »Henochs Bog«, saaledes som den nu kjendes, det af Patriarchen Henoch selv forfattede Urskrift (Enoch restitutus; or an attempt to separate from the *Books of Enoch the Book* quoted by St. Jude, etc. London 1838). Hvad der kan anerkjendes i disse Undersøgelser, er det, at den nuværende Henochs Bog først synes at være opstaaet efterhaanden og indeholder ældre og yngre Bestanddele. Indtil 1773 maatte de lærde Forskninger over dette allerede i det N. T. anførte og af Kirkefædrene oftere paaberaabte Skrift indskrænke sig til Benyttelsen af nogle græske Fragmenter, som vare opbevarede i andre Værker. Da opdagede Englænderen *Bruce* i Habessynien tre Haandskrifter af æthiopisk Oversættelse, hvorom *Silvest. de Sacy* dog først tredive Aar sildigere (i A. 1800) gav nogle nærmere Oplysninger. Endelig udgav *Richard Lawrence* Bogen paa Engelsk, med indledende Undersøgelser og Anmærkninger, Oxford 1821 (2det Opl. 1833). Den Første, som i Tydskland benyttede det engelske Værk til en nøiere Undersøgelse og gjorde denne bekjendt, var *A. G. Hoffmann* i Jena, der i 1838 udgav Henochs Bog i fuldstændig Oversættelse med fortløbende Commentar, Indledning og Excursioner, hvortil han i det andet Bind (1838) kunde benytte en ny af *Rüppell* 1834 hjembragt æthiopisk Codex. I Aaret 1839 udgav *Lawrence* ogsaa den æthiopiske Text, medens *Gfrörer* offentliggjorde en latinsk Oversættelse af denne i sine Prophetæ veteres pseudepigraphi, Stuttg. 1840. Nye Undersøgelser anstilledes og meddeltes af *Wieseler* (1839), *E. Krieger* (1845), *Lücke* (1852). Endelig udkom *Dillmann's* Liber Henoch æthiopice ad 5 codd. fidem editus, cum variis lectionibus. 4. Lipsiæ 1853, og i 1851 ved samme Lærde: *Das Buch Henoch übersetzt und erklärt*; i 1854 *Ewalds* Afhandling: *Über des Äthiopischen Buchs Henoch Entstehung, Sinn und Zusammensetzung*, Götting. I Modsetning til de tidligere Lærdes Mening om Henochs Bog som et af flere temmelig løst forbundne Bestanddele sammensat apokalyptisk Skrift, urgerede *Dillmann* Enheden i Bogens Plan; men hans og hans Lærers, *Ewalds*, Anskuelse om Bogens Composition fandt Modsigelse fra flere

σωτήρως. Vel har man forklaret $\eta\mu\omega\tilde{\nu}$ som Apposition og gjen givet Meningen saaledes: »at I skulle komme de Ord ihu, som forud ere sagte af de hellge Propheter og vores Bud, *vi*, som

Sider, deriblandt af *Köstlin* i dennes Afhandling: *Über die Entstehung des B. Henoch* (Theol. Jahrb. 1856 S. 240-279, 370-386). Disse Forskere stemmede imidlertid deri overeens, at Henochsbogen var i sin Heelhed af jødisk, forchristelig Oprindelse. *Dillmann* og *Köstlin* sætte samme omtrent til 110 før Chr., *Ewald* til 130-128 før Chr. Derimod søgte for nylig *Weisse* i sit Skrift: *Die Evangelienfrage in ihrem gegenwärtigen Stadium, Leipzig 1856*. at hævde den tidligere ogsaa af *Silvest. de Sacy*, *J. G. K. Hofmann*, *Lücke* (hvilken side dog senere har opgivet den) o. A. fremsatte Anskuelse om, at Henochs Bog ikke er af forchristelig, jødisk Oprindelse, men først er opstaaet under Christendommens Indflydelse. *Weisse* finder, at den hele i Henochs Bog fremsatte Soterologie og Eschatologie umuligen kan tilhøre den forchristelige Jødedom, men at derimod Bogens Tilblivelse skyldes den christelige Judaisms Bestræbelse for at plante sine Rødder tilbage i den forchristelige Jødedoms Grund. Citationen af Henochs Bog Cap. II i Judæ Brev kan ikke hos *Weisse* vække nogen Betænkelse, da han synes at være overbevist om Judæbrevets Uægthed (S. 215, Anm.). *Rampf* (Der Brief Judæ S. 275 ff.) derimod, som hævder Judæbrevets apostoliske Authentie, seer i de hos Judas V. 14 og 15 anførte Ord en mundtlig opbevaret Tradition, hvilken siden efter gav en Jødechristen Anledning til at stille den i Spidsen for et Skrift, hvorved han vilde trøste og opmuntre sit nedtrykte Folk, idet han foreholdt dette forskjellige Spaadomme, som han i denne Hensigt samlede og forbandt i den nu foreliggende Henochsbog; men som ikke var kjendt af Judas. Baade *Weisse* og *Rampf*, hvor forskjellige end deres Anskuelse forresten ere, beraabe sig i ovennævnte Henseende paa den Kjendsgjerning, at Henochs Bog (som samlet Heelhed) aldrig formaaede at skaffe sig Indgang i ægte jødiske Kredse. Allerede *Tertullian* de cult. fem. 1, 4 bemærker: Scio, scripturam Enoch non recipi a quibusdam, quia nec in armarium Judaicum admittitur; og *Origines* (Num. 34. Hom. 28): Libelli Henoch non videntur apud Hebræos in autoritate haberi, medens Henochs Bog derimod hos de Christne en lang Tid stod næsten i kanonisk Anseelse og udøvede en vidtuddredt, dybtgribende Indflydelse. Imod *Weisse* har *Ewald* repliceret i *Jahrb. d. bibl. Wissensch., 1857, S. 189 ff.* Spørgsmaalet om Henochsbogens jødiske eller christelige Oprindelse har dogmatisk Interesse, forsaavidt dets Besvarelse tjener til at oplyse Forholdet mellem Jødedom og Urchristendom (f. Ex. hvorvidt Christi Præexistens, overnaturlige Væsen, Betegnelse som Menneskesønnen etc. allerede hørte til den jødiske Theologie). Medens saaledes Forhandlingerne om Henochs Bog endnu ikke ere afsluttede, tør man saavel ved de i vor Tid med fornyet Iver fortsatte Undersøgelser over den apokalyptiske Literatur overhovedet som ved Benyttelse af

ere Herrens Apostle« (Dansk Bib.). Men det er et Spørgsmaal, om denne Udlægning lader sig philologisk forsvare (idet man dog maatte have ventet ἡμῶν sat foran τῶν ἀποστόλων), og om ikke den knudrede Construction hidrører fra en uheldig Overførelse af Judæ Ord V. 17: Ὑμεῖς μνήσθητε τῶν ἑημέρων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, idet Forfatteren til 2det Petri Brev, for at hævde den engang overtagne Anseelse som apostolisk Forfatter, indskjød dette ἡμῶν, men paa upassende Sted. Blandt nyere Theologer have *Dietlein* og *Thiersch* fastholdt det omvendte Forhold mellem Judæ og 2det Petri Brev, men have kun ved deres kunstige Argumentationer endnu mere bragt det Usandsynlige i deres Paastand for Lyset. Hvorledes vil man f. Ex. forene Thierschs ovenfor (IV St. S. 239, Anm. 1) meddeelte Anskuelse om andet Petri Brev som »et Testament, der først skulde aabnes længe efter Apostlens Død«, med den Kjendsgjerning, at Judæ Brev allerede var udbredt og blev benyttet længe førend der i Kirken blev gjort Brug af 2det Petri Brev?

Til Indvendingerne mod Brevets Affattelse ved Petrus og i den apostoliske Tid hører dernæst ogsaa Hensynet til de Tvivl, som vare opkomne om Parusien. I alle de øvrige Skrifter i det N. T., ogsaa i det første Petri Brev (IV, 7, πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε) slg. 1 Cor, XV, 51. 1 Thess. IV, 15. 17. Philipp. III, 2. Jak. V, 8. 9. Hebr. X, 25. 1 Joh. II, 18 etc. hersker Forventningen om, at Herrens Gjenkomst er i umiddelbar Nærhed; Apostlene hente derfra Trøst og Haab for sig selv og for

---

endeel andre Skrifter fra den christelige Oldtid, som ere bragte for Lyset i det æthiopiske Sprog («Den lille Genesis eller Jubilæernes Bog», «Den christelige Adamsbog» etc.) haabe i Fremtiden at vinde sikkrere og fuldstændigere Oplysninger om hiint Skrift. Efterat nærværende Afhandling var bleven overgivet til Pressen, udkom *Die jüdische Apokalyptik in ihrer geschichtlichen Entwicklung, von A. Hilgenfeld, Jena 1857*, hvori der S. 93-184 handles om Henochs Bog, med det Resultat, at der adskilles et Grundskrift fra Slutningen af 2det Aarh. før Chr. og en Overarbeidelse af samme ved christelige Hænder.

deres Læsere. Da 2det Petri Brev derimod blev skrevet, havde man i det Mindste gennem en heel Generation fra de første Christnes Tid af forgjeves ventet Herrens synlige Gjenkomst. Imod Spotternes Tale: *ποῦ ἔστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτω διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως* (2 Petr. III, 4) gjør Forfatteren Forestillinger gjældende, som tyde paa Muligheden af, at endnu en lang Udviklingstid vilde forestaae, inden hiin afgjørende Epoche skulde indtræde.

Ligeledes synes Henviisningen til »alle Pauli Breve« (III, 16) og disses Sammenstilling med *ταῖς γραφαῖς*, hvormed Apostlene pleie at betegne det Gamle Testamentes hellige Skrifter; — Benævnelsen af Bjerget, hvor Christus forklaredes (I, 19), som »det hellige Bjerg«, der til Apostlenes Tid var den reciperede Betegnelse for Zion, medens Forklarelser foregik i Nærheden af Cæsarea Philippi paa et Bjerg, som Matthæus (XVII, 1 ff.) blot angiver med Prædikaten *ὄρος ὑψηλόν*; — foruden andre eiendommelige Benævnelser og Forestillinger at tyde hen paa en Forfatter fra en efterapostolisk Tid. Forresten gjælder det ved denne Leilighed som ved andre lignende literair-historiske Phænomener, at mange slige Enkeltheder, som paaberaabes til at understøtte Paastanden om Uægtheden af det omhandlede Skrift, først i deres Sammenhæng med de mere afgjørende Momenter vinde tilstrækkelig Betydning.

Mistænkelig — især i Sammenligning med første Petri Brev — er den Iver, hvormed Forfatteren til andet Petri Brev stræber at gjøre sig kjendelig som Apostel. Ikke blot i Hilsenen kalder han sig Apostel og med sit hele Navn *Συμεὼν Πέτρος* (smlg. 1 Pet. 1, I. *Πέτρος ἀπόστολος*), men ogsaa i Brevet selv betegner han sig som saadan (III, 2), som Jesu Samtidige og Fortrolige (I, 14), som Øienvidne til hans Forklarelse paa Bjerget (I, 16. 18), som Pauli Medbroder (III, 15), som Forfatter af det første Petri Brev (III, 1). Han omtaler sin nærforestaaende Død, med Henviisning til en ham given Forudsigelse (I, 13. 14). Og

dog synes han III, 2 (slg. S. 238) uvilkaarlig at røbe sig som en fra Apostlen forskjellig Person.

Denne Bestræbelse udelukker ogsaa den Formodning, hvorved man har villet bortfjerne den allerede af de Gamle*) bemærkede og af mange nyere Theologer**) nærmere efterviste Forskjellighed i Stiil og Udtryksmaade, som finder Sted mellem første og andet Petri Brev, at nemlig Petrus skulde have givet en af sine Disciple Ideerne til Brevet og overladt denne deres skriftlige Udførelse. Thi hvorledes skulde Apostlen i Brevet have gjort sig saa megen Umage for at anerkjendes som Petrus og dog alligevel have overladt en Anden at udføre sit Ærende paa en saa selvstændig Maade? Dersom derimod 2det Petri Brev skal betragtes som ægte Udtryk for Apostlens Stiil og Skrivemaade, maa jo deri ligge en Indsigelse mod det første Petri Brevs Affattelse ved Petrus. Endelig, hvis man vil antage, at Petrus har til det første Brevs skriftlige Udførelse brugt en Medhjælper, der nærmest var dannet i den paulinske Omgangskreds og Skole, til det andet Brevs Optegnelse en anden, der tildeels gjentog Judæ Skrivelse***), i hvilke dogmatiske Vanskeligheder indvikler man sig da med Hensyn til Spørgsmaalet om de apostoliske Skrifers Inspiration, for at bevare Paastanden om de petrinske Breves Authentie ved en Hypothese, som dog aldeles ingen historisk Hjemmel har!

Alle disse Betæneligheder understøttes endelig ved den dybe Taushed, som hersker om dette Brevs Tilværelse indtil det tredie Aarhundrede. Hvorledes et ægte Brev af Apostlen

*) *Hieron.* De vir. ill. I: »Scripsit Petrus duas epistolas, quæ catholicæ nominantur, quarum secunda a plerisque ejus negatur propter stili cum priore dissonantiam.

**) Slg. *Mayerhoff*, a. St. St. 161 ff. *Credner*, Einl. S. 665 ff. *De Wette*, Einl. § 476 etc.

***) *Hier. ep. CXX ad Hedib. c. 11*: Denique et duæ epistolæ, quæ feruntur Petri, stilo inter se et caractere discrepant structuraque verborum. Ex quo intelligimus, pro necessitate rerum diversis eum usum interpretibus. Slg. *Eichhorn*, Einl. III, S. 634 ff. o. A.

Petrus kunde saa lang Tid være fuldkommen ubekjendt i Kirken, det har man kun været istand til at forklare ved Formodninger, som true den christelige Oldtids Vidnesbyrd for det N. T.s Bøger med større Fare, end Indrømmelsen af, at et uægte Skrift under Petri Navn, hvis Anerkjendelse altid har fundet Modstand fra mange Sider, dog kunde i Tidernes Løb vinde en saadan Anseelse, at det blev af Fleerheden betragtet som et ægte apostolisk Værk.*)

Det forstaaer sig, at den katholske Kirkes Theologer aldrig ville kunne indrømme Uægtheden af 2det Petri Brev, uden derved at omstyrte et af deres Kirkes Grunddogmer. Thi da Forfatteren til Brevet udtrykkeligen erklærer sig for Apostlen Petrus, saa har, i Tilfælde af dets Uægthed, den ufeilbare Kirke, som paa Tridentinerconciliet erklærede Brevet for et authentisk Skrift af Apostlen Petrus, gjort sig skyldig i en grov Feiltagelse. Den protestantiske Kirkes Theologer ville derimod, dersom de

---

*) Vi have i det Foregaaende omtalt den af *Thiersch* yttrede Formodning om Aarsagen til det lange Ubekjendtkab om andet Petri Brev og om den Modsigelse, dets Optagelse i Kanon fandt. Man sammenligne dermed *Dietleins* (S. 58) Forklaring af, hvorledes Brevet kunde mangle i den gamle syriske Bibeloversættelse: »Möglich sey allerdings, dass die Syrische Kirche oder dass der Übersetzer ihn nicht kannte und in irgend einer Hinsicht über ihn zweifelhaft war; möglich sey aber ebensogut, dass irgend ein uns unbekannter Umstand die Vervollständigung der Sammlung durch ihn hinderte; möglich auch, dass die Peschito ihn ursprünglich enthielt und erst nachher, wieder durch einen uns unbekanntem Umstand, vielleicht (aber nur vielleicht) durch die sich erhebenden kritischen Zweifel, seine Entfernung bewirkt wurde«. Man kan ved denne Leilighed ikke undre sig over *Ewalds* Indignation, naar han i Anledning af disse Ord udbryder: »So lautet wörtlich diese entsetzlich rohe Vorstellung des Verf., welche nur noch entsetzlicher wird, wenn man bedenkt, dass es sich hier bei der Peschito zugleich um eine Reihe noch anderer verwandter Theile unsres N. T. handelt; in ein ganzes Meer von bodenlosen Möglichkeiten, Zweifeln und Verdächtigungen will der Verf. lieber seinen Leser stürzen, als dass er gestände, das Fehlen des Briefes in der Peschito sey eine mit den übrigen alten Zeichen seines Ursprunges wohl übereinstimmende Erscheinung«. (Jahrb. der bibl. Wiss. 1852, S. 112 f.).

see sig nødte til at opgive *Brevets Authentie*, tillige være nødte til at opgive *dets kanoniske Gyldighed*.

Thi omendogsaa, som allerede ovenfor er bemærket, flere af det N. T.s Skrifter kunne frakjendes de Mænd, hvilke Traditionen nævner som deres Forfattere, og dog beholde deres Anseelse og Plads i Kanon (f. Ex. de tre synoptiske Evangelier, Hebræerbrevet etc.), kan det dog ikke blive Tilfældet med et Skrift, der udtrykkelig angiver sig selv for at være en Apostels Værk, naar denne Angivelse maa erkjendes for falsk. Dette har ogsaa været Grunden, hvorfor mange protestantiske Theologer endnu i vore Dage hellere ville fastholde Ægtheden af 2det Petri Brev ved alskens uholdbare Argumenter, end bestemme sig til at udelukke et Skrift af Kanon, der ikke blot i Aarhundreder hos Flerheden af de Christne har gjældt for et ægte Værk af Apostlen Petrus, men ogsaa ved sit Indhold*) staaer langt over de sædvanlige apokryphiske Skrifter fra Christenhedens Oldtid. Man behøver imidlertid ikke, saaledes som mange nyere Modstandere af Brevets Ægthed have gjort, at miskjende dets Fortrin, fordi man ikke troer sig beføiet til at indrømme det lige Værdighed med det N. T.s ægte apostoliske Skrifter; men at erklære Brevet for uægte og dog erkjende dets Kanonicitet kan kun forenes med et Begreb om det N. T.s Kanon, hvorved man ikke blot bortseer fra sammes dogmatiske Betydning, men tillige hylder den Anskuelse, at det N. T.s kanoniske Skrifter eengang for alle udgjøre en Samling, der uden videre maa tages, saaledes som den historisk er bleven overleveret. I denne Forstand er det, at f. Ex. *Baur* taler om,

---

*) »Trotz der Unächtheit ist dieses Product der urchristl. Literatur sehr schätzbar, indem es theils ächt apostolischen Lehrgehalt hat (I, 3-11, wo besonders V. 5 ff. eine wichtige Ergänzung für die apostolische Sittenlehre; V. 18-21 die Ansicht von der Prophetie), theils für die Geschichte der urchristlichen Hoffnung und die Entwicklung der Eschatologie einen merkwürdigen Beitrag liefert« (*De Wette, Erklärung der Br. des Petrus, Judas und Jacobus, Einl. 54.*)

»at hvilket Udfald Undersøgelserne om det N. T.s Skrifter end faae, altid bliver dog den ældste christne Kirkes Kanon den samme, til hvilken vi ikke kunne lægge Noget til og Intet kunne tage fra«. Men hermed forudsættes en Afslutning af det N. T.s Kanon, hvorom blandt Andet netop Baur og hans Skole ved saa mange Leiligheder have godtgjort, at den ingenlunde har fundet Sted i den ældste Kirke, medens man først langt sildigere ad forskjellige Veie og med forskjelligt Resultat søgte at bringe den tilveie. For den christelige Theolog er heller ikke den historiske Kundskab om, hvilke Bøger de Christne til forskjellige Tider og i forskjellige Egne af Verden have anseet for hellige Skrifter, det, som giver de kritiske Undersøgelser om Biblen deres høieste Værd; men det er Haabet om, at det ved disses Hjælp vil lykkes at komme til stedse fuldkomnere og rigtigere Indsigt om, hvorvidt den i Kirken som Samling af hellige Skrifter overleverede Literatur med Rette kan gjøre Fordring paa at være den ældste og paalideligste Erkjendelseskilde for den christelige Aabenbaring, eller hvilken Forskjel der maa gjøres mellem dens Bestanddele. Unægteligen har den Anskuelse, som i det N. T. kun vil see en Samling af tildeels aandfulde og sindrige, men underskudte Skrifter af ubekjendte pseudonyme Forfattere fra det 2det Aarhundrede, allerede sin Gjendrivelse deri, at den forudsætter et ligesaa besynderligt Forfalskningstalent hos disse Ubekjendte, over hvilke Historien forresten har udbredt et uigjennemtrængeligt Slør, som en ubegribelig Lettroenhed og Uvidenhed hos den samtidige Flerhed af Christne, der med forunderlig Eenstemmighed fandtes villige til at antage de af Hine opdigtede Skrifter for ægte Værker af Apostlene; men paa den anden Side maa det ansees for en ligesaa uhistorisk Paastand, at det skulde være umuligt, at eet eller flere Skrifter, der udbredtes under Jesu Apostles Navn, uden virkelig at hidrøre fra disse, kunde paa Grund af deres Indhold og formedelst historiske Forhold, hvilke vi vistnok ikke kjende i deres nærmere Enkeltheder, men hvorom vi dog be-

sidde en paa sikre Kjendsgjæringer støttet almindelig Kundskab, have vundet en Tiltro og et Bifald i forskjellige christelige Kredse, hvorved der efterhaanden aabnedes dem Optagelse og Plads i den almindelige Kirkes Samling af ægte apostoliske Skrifter*). Naar den første af de her anførte Paastande har hos *Thiersch*** fundet en Udførelse, der fortjener al Opmærksomhed, har *Köstlin* (i Tübingen) i første Deel af sin Afhandling: *Die pseudonyme Literatur der ältesten Kirche* (*Theol. Jahrb. 1851*, slg. samme Forfatters Artikel i *Theol. Jahrb. 1850: Zur Geschichte des Urchristenthums*) til Retfærdiggjørelse for den sidstnævnte Paastand meddeelt Oplysninger og Bemærkninger, der ikke mindre bør tages i Betragtning. Dersom man derfor troer at kunne afgjøre Spørgsmaalet om Ægtheden af 2det Petri Brev ved uden videre at henstille til Valg, »om Forfatteren til samme skal ansees for en Bedrager eller ikke« — da kan man muligen selv være meget tilfreds med sin egen Skarp-sindighed i at bringe et vigtigt theologisk Problem under et saa bestemt Alternativ, men en grundigere og sagkyndigere Betragtning vil ingen Tilfredsstillelse finde i denne summariske Afgjørelse. Hvad der handles om, er, hvorvidt det har større Sandsynlighed for sig, at et Skrift, der erklærer sig for at være et Brev fra Apostlen Petrus, men hvis Indhold af de ovenfor anførte Grunde vækker grundet Betænkelighed mod Rigtigheden af denne Angivelse, og om hvis Tilværelse der først findes Vidnesbyrd langt nede i tredie Aarhundrede, medens dets Ægthed aldrig har kunnet vinde almindelig Anerkjendelse, virkelig er forfattet af Petrus; eller: at en from og for Christendommen

---

*) Uden just at ville derfra uddrage nogen almindelig Slutning til Kirkefædrenes Kritik troe vi dog, at f. Ex. følgende Ytring af Tertullian om Henochs Bog fortjener Opmærksomhed: »Sed quum Enoch eadem scriptura etiam de Domino prædicarit, a nobis quidem nihil omnino rejiciendum est, quod pertineat ad nos. Et legimus omnem scripturam ædificationi habilem divinitus inspirari (*De cultu fem. 3*).

** See de S. 227, Anm. ** anførte Skrifter.

begeistret Mand, der i 2det Aarhundrede var Vidne til de Forvildelser, som udbredte sig ved Vranglærere, hvilke blandt Andet misbrugte Apostlen Pauli Lære og Skrifter til at udbrede Vildfarelser og Usædelighed, har kunnet ansee det hensigtsmæssigt og tilladeligt at modarbejde dette Uvæsen og indskjærpe paany den apostoliske Lære, saaledes som han var overbeviist om, at Petrus havde maattet foredrage den, ved at udgive hiint Skrift under Apostlen Petri Navn og Autoritet, — en Antagelse, ved hvilken de Indvendinger og Modsigelser, som Brevets Indhold og Skjæbne fremkalder, finde deres Forklaring^{*)}. Man lade sig ikke afskrække fra den sidste Antagelse af Hensyn til den Slutning, som derfra kan uddrages til Muligheden om, at ogsaa andre Skrifter, der ere blevne optagne i det N. T.s Kanon, kunne have en lignende Oprindelse og saaledes med Urette indtage deres Plads. Thi netop til at prøve dette anstiller Kritiken sine Undersøgelser; og dersom den videnskabelige Forskning staaer Fare for ved en ugrundig og hyperskeptisk Prøvelse at nægte ægte apostoliske Skrifter den Anerkjendelse, som tilkommer dem, da er Faren for ved en ubeføiet Tillid til Kirkens Traditioner at aabne Adkomst for uberettigede Monumenter til lige Anseelse med de sande og ægte Erkjendelseskilder for den evangelisk-apostoliske Lære ikke af ringere Betydning. Kirkens Historie i Middelalderen giver tilstrækkelig Advarsel om, hvad der kan gjælde for Christendom, naar den theologiske eller kritiske Dom over Religionskilderne træder tilbage for Hensynet

---

*) Forresten lod der sig tænke en Mulighed for andet Petri Brevs Oprindelse, hvorved Anstødet af en forsætlig Underskydelse i skuffende Hensigt vilde bortfalde: en Christen kunde have forsøgt som en Slags rhetorisk Øvelse, uden at ville gjøre nogen praktisk Brug deraf, at udkaste et Brev, saaledes som Apostlen Petrus efter hans Formening vilde have skrevet det imod de Vildfarelser, som til Brevets Affattelsestid udbredte sig i Kirken; ved en Misforstaaelse var det senere af Andre blevet udbredt som Apostlens Værk. Dette er den eneste Maade, hvorpaa *Thiersch* vil indrømme Uægtheden af andet Petri Brev.

til, hvad der tiltaler Mængden og af denne ansees for opbyggeligt. *)

Til at indrømme andet Petri Brev dets Plads i Udgaverne af Bibelen kan der paaberaabes de samme Grunde — og med Hensyn saavel til dets Indhold som til de udvortes Vidnesbyrd endnu vægtigere — som ere blevne gjorte gjældende for Bibeholdelsen af det G. T.s Apocrypher; men ligesom der til Menighedens Oplysning pleier at vedføies disse den Bemærkning, at »skjøndt de kunne være gode og nyttige at læse, ere de dog ikke at agte lige med de kanoniske Bøger«, saaledes burde der heller ikke savnes en lignende Underretning om de saakaldte Antilegomena i det N. T. Luther har i denne Henseende foregaaet med et Exempel, der — uden Hensyn til, at de af ham meddeelte Domme og Bemærkninger kunne trænge til Indskrænkning og Berigtigelse — saameget mindre burde oversees, som Undladelsen deraf kun tjener til at vedligeholde Forestillinger om de bibelske Skrifter, hvilke end ikke i den katholske Kirke for Tridentinerconciliet fandt almindelig Billigelse. **)

Dersom man vil paastaae, at Undersøgelsen om andet Petri Brev endnu ikke er ført til en saadan Afslutning, at en sikker og afgjørende Dom kan fældes om dets Authentic, og at derfor ogsaa Dommen om dets kanoniske Gyldighed maa udsættes, da kan denne Suspension indrømmes, men ikke med den Bitanke, at en fortsat Undersøgelse bør opgives som unyttig og frugtes-

*) Til en Tid, hvor de egentlige bibelske Læreskrifter forsvandt af Kirken, hvor Legender indtog Historiens Plads, og hvor Bibeltexten forblandedes med den patristiske Glosse, er det da heller ikke underligt, at man i Bibelhaandskrifter (ogsaa i tyske og romanske) hyppigt finder det apokryphiske Brev fra Paulus til Laodicenserne optaget iblandt de øvrige paulinske Breve; i en Dresdener Codex af Vulgata findes Hermæ Pastor etc.

**) For ikke at tale om den ældre Kirke fra 3die til 5te Aarhundrede, ville vi henvise til en mærkelig Glosse i »Decret. Gratiani« (P. I. dist. 19, c. 6), som med Hensyn til de i Kanon optagne Bøger giver følgende Bestemmelse: Potest esse quod omnes recipiantur, non tamen quod omnes eadem veneratione habeantur.

løs; thi foruden at en stedse dybere og grundigere Forskning kan *befæste* den Indsigt, at en bestemt Afgjørelse ikke er mulig — et Resultat, som er af ikke ringe Betydning — besidde vi desuden ikke faa Exempler til Gjendrivelse af den med ikke mindre Letsind end Fripostighed som almindelig Sætning fremsatte Paastand, at historisk-kritiske Undersøgelser overhovedet aldrig kunne føre til visse, sikkre, tvingende og almindelig anerkjendte Resultater*). Ogsaa her gjælde Jesu Ord Matth. 7, 7: *ζητείτε, καὶ εὐρήσετε*, og Luk. 12, 2: *Οὐδὲν συγκαλυμμένον ἔστιν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται*.

Endnu staae af det N. T.s epistoliske Literatur de tre *Johanneiske* Breve tilbage at omtale. Som bekjendt henfører den kirkelige Tradition, skjøndt ikke med lige Eenstemmighed, fem Skrifter i det N. T.s Samling til Apostlen Johannes: det fjerde Evangelium, tredje Breve og Apokalypsen. Af disse ere Evangeliet og det første Johannisbrev stedse blevne henregnede til *ὁμολογουμένα*, medens derimod Apokalypsens og de to mindre johanneiske Breves apostoliske og kanoniske Anseelse er bleven omtvivlet og bestridt fra den Tid af, da Kirken begyndte at gjøre sig nøiere Regnskab for sin Kanon. I de to sidste Decennier er imidlertid denne Betragtning bleven underkastet en Kritik, hvis Resultat har været, at netop den gennem Aarhun-

*) I Indledningen til sin Afhandling om den kirkelige Daabsbekjendelse (*Theol. Tidsskr. for den evangel. luth. Kirke i Norge, 1ste Qv. 1857*) har *Caspari* imod Rigtigheden af hiin Paastand blandt Andet paaberaabt sig Vidnesbyrdet fra de historisk-kritiske Undersøgelser om de pseudo-isidoriske Dekretaler. »Efterat disse lige fra den Tid, da de opstode, nemlig det niende Aarhundrede, indtil Midten af det sextende havde gjældt for ægte (kun nogle faa Mænd i Middelalderen, især i den sildigere, havde Tvivl om deres Ægthed), bevistes deres Uægthed først af Magdeburger Centuriatorerne og senere, da Jesuiten Turrianus gjorde Indsigelse mod disses Beviisførelse, af den reformeerte Theolog David Blondel. Siden har Uægtheden været almindelig anerkjendt, ogsaa af de meest ultramontane romerske Katholiker. Ægtheden er falden for bestandig.»

dreder omtvistede Apokalypse maatte ansees for et ægte Værk af Apostlen Johannes, medens Evangeliet og Brevene derimod maatte anvises deres Plads blandt den efterapostoliske Tids Skrifter, meer eller mindre langt nede i 2det Aarhundrede. Hvorledes dette Resultat i sin Almindelighed var begrundet i den hele Anskuelse om Urchristendommens og den oldchristelige Literaturs Udvikling, som *Baur* og hans Disciple vilde gjøre gjældende, have vi allerede i det Foregaaende oplyst. Endnu i Aaret 1836 erklærede *Baur* den Hengstenbergske Kirketidende for at have gjort sig skyldig i en Usandhed ved at bebreide ham »at have kastet det fjerde Evangeliums Autoritet overbord«, idet han bemærkede, at hans kritiske Undersøgelser endnu ikke havde udstrakt sig til dette Skrift. Det viste sig imidlertid, at saasnart *Baur* drog Johannis-Evangeliet inden Omraadet for sine kritiske Forskninger, blev der ligesaalidt Plads for Antagelsen af Evangeliets historiske Charakter som for Antagelsen af dets Ægthed. Resultatet af sine Forskninger over »Johannis-Evangeliets Composition og Charakter« offentliggjorde han i en bekjendt Afhandling under dette Navn i *Theol. Jahrb. 1844*, 1-4de H., og senere i sit større Værk: *Kritische Untersuchungen über die kanonischen Evangelien, Tübingen 1847*. Ved disse Undersøgelser førtes han ogsaa til en nærmere Betragtning af de Johanneiske Breve. »Under Forudsætning af Evangeliets Ægthed« — bemærkede *Baur* i en Artikel i *Theol. Jahrb. 1848: Die johanneischen Briefe; ein Beitrag zur Gesch. des Kanons* — »var Antagelsen af Identiteten af Forfatteren til Johannis-Evangeliet og Forf. til det første Johannis Brev vel ikke nogen Nødvendighed, men havde dog overveiende Saudsynlighed for sig; men efterat man har frakjendt Evangeliet Ret til at gjælde for Johannis Værk, hvorledes skal da nu Forholdet mellem Evangeliet og det første Johannisbrev tænkes?« — Endnu inden Mesteren selv afgav sin Betænkning i den ovenanførte Afhandling, havde hans Disciple i forskjellig Anledning yttret sig om dette Forhold; men skjøndt enige i, at hverken Evangeliet eller

Brevet var forfattet af Apostlen Johannes, vare de dog ienige i Bestemmelsen om, hvorvidt begge Skrifter hidrørte fra een og samme Forfatter, eller hvorvidt de maatte antages at have forskellige Forfattere. Det Første syntes *K. R. Köstlin* (Lehrbegriff des Ev. etc. 1843), at antage, skjøndt det dog allerede her som ved saamange andre Punkter i dette Skrift (see ovenfor S. 85) ikke kunde miskjendes, at Baur's Anskuelse om to forskellige Forfattere laae i Baggrunden for Forfatterens Fremstilling (navnlig af den johanneiske Eschatologie) og *W. Georgi* (*Über die eschatologischen Vorstellungen des N. T., Theol. Jahrb., Tübingen 1845*). Derimod var *Zeller* — efterat han tidligere i sine *Beitr. zur Einl. in die Apokalypse, Theol. Jahrb. 1842* havde antaget Identiteten af begge Skrifter's Forfatter — i sin Recension over Köstlin's Skrift (*Theol. Jahrb. 1845*) og i sin Afh.: *Die äusseren Zeugnisse über das Dasein und Ursprung des vierten Evs.* Theol. Jahrb. 1845, S. 588 f., ligesom *K. Planck* i sin Afhandling: *Judenthum und Urchristenthum, Theol. Jahrb. 1847*, tilbøiede lig til den modsatte Anskuelse. Denne blev forsvaret af *Baur* i den ovennævnte Afhandling: *Die johanneischen Briefe, 1848*, og af *Hilgenfeld* (*Das Ev. und die Briefe Johannis nach ihrem Lehrbegriff dargestellt, Halle 1849*), slg. den samme Forfatter's Artikel: *Die johanneischen Briefe i Theol. Jahrb. 1855*), dog med den Forskjel, at *Baur* antog Evangeliet's Prioritet og betragtede Brevet som opstaaet ved Efterligning af dette, medens *Hilgenfeld* (i Lighed med *Zeller*) antog Brevet for at bære Spor af en theologisk Anskuelse, der først i Evangeliet havde vundet sit fuldstændige Udtryk. Endelig har *Baur* endnu for nylig i det fjerde Hefte af *Theol. Jahrb. 1857* forsvaret sin Anskuelse i en Artikel: *Der erste Johannisbrief im Verhältniss zum Evangelium*.

Imod den Baur'ske Skoles Paastand om Ikke-Identiteten af Evangeliet's og Brevet's Forfatter tog *W. Grimm* til Gjenmæle i *Theol. Studien und Kritiken 1847, 1stes H., S. 171 ff.*: *Über das Ev. und den ersten Brief des Johannes als Werke Eines*

und desselben Verfassers, og senere, 1849, i den samme Journal, 2tes H., S. 269 ff.: *Über den ersten Br. des Johannes und sein Verhältniss zum vierten Evangelium*. Ogsaa de to nyeste Commentatorer: *F. Düsterdieck* (*Die drei Johanneischen Briefe, 1ster B., Gött. 1852, 2ter Th. 1854*) og *J. E. Huther* (i *Meyers Kritisch-exegetischer Kommentar über das N. T. XIV Abth. Gött. 1855*) — slg. *Brückner* i hans Bearbejdelse af *De Wettes Kurze Erkl. des Ev. und der Briefe Joh.*, 4de Udg. 1852 — have forsvaret den traditionelle Anskuelse om begge de nytest. Skrifter som een Forfatters, nemlig Apostelen Johannes' Værk, medens *Huther* dog er tilbøielig til at antage Brevets Affattelse tidligere end Evangeliets.*)

Da Ligheden mellem det Johanneiske Evangelium og det første Johannisbrev i Indhold og Fremstilling er bleven efterviist saa ofte og fra saa mange Sider**), vil det være overflødigt at gjentage de didhørende Oplysninger, saameget mere som selv de, der have bestridt hine Skrifters Oprindelse fra samme Forfatter, ikke have nægtet deres Slægtskab og nøie indbyrdes Forhold***). Derimod ville vi henvende Opmærksom-

*) Foruden de ovennævnte Commentatorer og de ligeledes ovenfor nævnte Theologer, som have meddeelt isagogiske og kritiske Bemærkninger til 1ste Joh., bør blandt den nyeste Literatur over dette Skrift ogsaa nævnes: Primæ Joannis epistolæ argumentum, nexus et consilium. Comment. exeget. auctore *Erdmann* (Berolini 1855), hvem det, som Titelen viser, især har været magtpaaliggende at oplyse det Johanneiske Brevs Grundtanke, Plan og de enkelte Afsnits og Sætningers indre Forbindelse — en Opgave, der som bekjendt er bleven løst meget forskjelligt.

**) See *Eichhorn*, Einl. II, S. 281 ff., *de Wette* § 177, *Credner* Einl. § 96 etc.

***) *Baur* (*Theol. Jahrb.* 1848) erklærer »begge Skrifter for at staae i et saa nært Slægtskabsforhold, som der nogensinde kan finde Sted ved to hinanden nær berørende Skrifter»; slg. *Zellers* tidligere Yttring (*Theol. Jahrb.* 1845, S. 79): »dass die Differenzen beider Schriften gegen ihren gemeinsamen Grundcharakter zu sehr zurücktreten, um ihre Trennung zu begründen». I sin nyeste Afh. *Theol. Jahrb.* 1857, 4de H., S. 315, siger *Baur*: »Darüber ist man auch jetzt allgemein einverstanden, dass wie man sich das Verhältniss der beiden Schriften denken mag, keine von beiden ohne die Kenntniss und Benutzung der anderen geschrieben sein kann».

heden paa de vigtigste Differentser, i hvilke de ovennævnte Theologer have troet at see en Nødvendighed for at henføre de ommeldte trede Skrifter til forskjellige Forfattere. Disse Forskjelligheder referere sig væsentligst til 1) de eschatologiske Forestillinger, 2) Læren om Aanden og 3) om Christi Person. Hvad det første Punkt angaaer, da deler Brevets Forfatter — siges der — den apostoliske Tids almindelige Eorventning om Herrens synlige Gjenkomst og de bestaaende Verdensforholds Ende i en nær Fremtid (1 Joh. II, 18: *Παῖδια, ἐσχάτη ὥρα ἐστὶ*, slg. V. 8); han forestiller sig en Domsdag, hvilken ogsaa de Troende have at bestaae (1 Joh. II, 28 . . . *ἵνα, ὅταν φάνερωθῶ, ἔχωμεν παρῴησιαν, καὶ μὴ ἀσχυρθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ*. 4, 17 . . . *ἵνα παρῴησιαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως*): medens derimod Evangeliet ingensteds lader gjennemskinne Forventningen om en saadan Nærhed af den bestaaende Verdens Ophør, tvertimod udtrykkeligon udelukker de Troende fra den forestaaende Dom (Joh. V, 24: *ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πεμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται*) og drager Verdensdommen fra dens rene Fremtidighed allerede ind i den virkelige Historie (Joh. III, 18: *ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται. ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ*. XII, 31: *Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω*. V. 47. 48: *οὐ γὰρ ἦλθον, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον· ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματα μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτὸν. ὁ λόγος, ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρίνει αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ*). Medens Evangeliet aldeles ikke kjender til *ὁ ἀντίχριστος* og erklærer »denne Verdens Fyrste« (*ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου*) allerede dømt og berøvet sin Magt ved Christi Aabenbarelse i Verden (XII, 31. XVI, 11), forudsætter Brevet hos sine Læsere, »at de have hørt om Antichristen, som kommer mod Verdens sidste Time« (II, 18. IV, 3), i Lighed med hvad ogsaa Pauli Tilhørere havde hørt af denne Apostel (2 Thess. II, 5) om

en ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀνικείμενος, ὑπεραιρούμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα κ. τ. λ. (2 Thessal. II, 3-9) ο: om en Personlighed, i hvem det Onde concentrerer sig i al sin Magt, der da skal tilintetgjøres ved Jesu Christi Gjenkomst til Dommen, — en Forventning, der udførligst og stærkest er fremstillet i Apokalypsen. Af den Omstændighed, at »mange Antichristne vare fremtraadte«, slutter Brevets Forfatter, »at den sidste Time nu kommer, da den egentlige Antichristen skal aabenbare sig« (1 Joh. II, 18). — Man har i disse Forskjelligheder troet at finde en saadan Kløft mellem de til Grund liggende Anskuelser, at de ikke skulde kunne tænkes forenede i eet Individuum. Imidlertid maa der tages Hensyn til, om man ikke ved Misforstaaelse eller med Forsæt har udvidet denne Kløft. For at begynde med den sidstnævnte Forestilling om Antichristen, da tilsteder ikke blot en uhildet Fortolkning en anden Opfattelse af 1 Joh. I, 18 end den ovenfor angivne, men synes ogsaa at hævde den; paa det anførte Sted findes nemlig Intet om, at de optraadte ἀντίχριστοι skulde betragtes som Forløbere og Forkyndere af en personlig Antichristens Ankomst; men navnlig ved Sammenligning med 1 Joh. IV, 1 (ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφηταὶ ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον) anbefaler sig den Fortolkning, hvorved ἀντίχριστος er af Forfatteren tænkt som et collectivt Begreb (antichristus pro antichristianismo), saa at Meningen af Stedet er følgende: »Den Forudsigelse, som I kjende, at Antichristen kommer, opfyldes allerede, han er der allerede i en Flerhed af mange ἀντίχριστοι« — en Fortolkning, som bestyrkes ved V. 22 (τίς ἔστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος, ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν.) og 2 Joh. 7 (Ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἳ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος). Efter denne Udlægning er Begrebet Antichristen af Forfatteren til Johannisbrevet opfattet paa den mere spiritualistiske Maade, hvorpaa Eschatologien over-

hovedet er bleven behandlet af Evangeliets Forfatter. Hvad derimod angaaer de øvrige eschatologiske Forestillinger, da er den Paastand ikke rigtig, at der i Evangeliet aldeles ikke gjen-skinner nogen Forestilling om en fremtidig Parusie og Dom. Om endog Evangeliet efter sin eiendommelige Karakter — hvilken man ikke uheldig har betegnet som *Mystik**) — fornemmeligst dvæler ved den enkelte Christens indre Forhold til Gud, hvorved Hensynet til det hele Christensamfunds Udvikling træder tilbage, for hvis Fuldendelse Parusien med Alt, hvad dertil hører, har sin nærmeste Betydning: saa mangler hiint Hensyn dog ligesaa lidt i Evangeliet, som Tanken om en allerede i Troen fuldbyrdet Opstandelse er fremmed for Brevets Forfatter. Vi henvise i første Henseende til det i Evangeliet gjentagne (Joh. V, 28. 29. VI, 39. 40. 44. 54.) *ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ* — hvilken man dog neppe med *Reuss* o. A. vil henføre til den enkelte Christnes sidste Dag ω : Dødsdagen (dette vilde da have fordret Tilføielsen af *αὐτοῦ*) — og i sidstnævnte Henseende til 1 Joh. III, 14 (*ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν*). Da man forresten endnu altid hører Bemærkninger fremsættes, som om Evangeliet ved sin — i det Mindste relative — Taushed om de eschatologiske Lærdomme skulde indtage et høiere og værdigere Standpunkt, end Brevet og andre nytestamentlige Skrifter, hvor Forventningerne om Herrens Gjenkomst og den dermed forbundne Verdensdom skjænkes en udførligere og hyppigere Omtale, være det tilladt at gjentage, hvad jeg ved anden Leilighed**) har erindret om, hvorledes Forestillingen om *Guds Riges udvortes Udvikling og Fuldendelse* ikke staaer i et saadant Forhold til Fremstillingen af *Forklarelsen af de Troendes indre Liv*, at hiin uden videre skulde kunne betegnes som hørende til et lavere, denne til et

*) See navnlig *Reuss's* aandrige og interessante Afh.: *Die Johanneische Theologie. Eine exegetische Studie* i det Strasburger Theol. Selskabs *Beiträge zu den theol. Wissenschaften* 4ste H., S. 1-94.

**) See Theol. Tidsk. X B., S. 385 f.

høiere Trin i den religiøse Troes Udvikling. Thi man kan med lige saa stor Ret paastaae det omvendte Forhold, forsaavidt en Anskuelse, der bliver staaende ved den reent indvortes Udvikling af Guds Rige og hans Dom, savner i speculativ Dybde, hvad den maaskee har forud i psykologisk Inderlighed og høiere Abstraction. Det forholder derimod med *Eschatologien* i Johannis Evangeliet og i det 1ste Brev som med Læren om *Kirken*. Unægteligen ligger i Kjærlighedens Begreb, saaledes som det er udviklet i hine Skrifter, ogsaa Ideen om *Kirken* d. e. Samfundet af de Troende indesluttet; men en Fremstilling af Kirken, selv saaledes som vi finde denne hos Paulus med dens simple Former og dens pneumatiske Grundvold, finder ikke her sin Plads, slet ikke i Evangeliet, hvor Billedet om Hjorden, X, 1-16, udføres vidtløftigen allegorisk, men hvori de Troendes Forhold til Frelseren, ikke deres Forhold til hinanden indbyrdes, fremhæves; men ogsaa Johannis 1ste Brev er saa opfyldt af Ideen om enhver Christens fuldkomne Forening og Samfund med Gud, at der ingen Plads synes at blive for nogen gjensidig fremmende og opbyggende Virksomhed mellem de Enkelte. Lærere og Forstandere nævnes ikke; de behøves jo ikke heller, thi Apostlen skriver til sine Christne som til Saadanne, der allerede vide Alt, Aanden lærer dem det (II, 20: *καὶ ὑμεῖς χάρισμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου καὶ οἴδατε πάντα. Οὐκ ἔγραψα ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτήν.* — V. 27: *καὶ ὑμεῖς τὸ χάρισμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῶν μένει, καὶ οὐ χρεῖαν ἔχετε, ἵνα τις διδάσκη ὑμᾶς*). Dog frembød jo Brevet, netop fordi det uagtet sit ideale Synspunkt af de Christne dog altid er skrevet til disse i allerede bestaaende Samfund, større Anledning til at gaae ind paa Kirkens Væsen i dens historiske Skikkelse, og det mangler heller ikke ganske paa Udtalelser derom i Opfordringen til gjensidig Understøttelse og Virksomhed i fælleds Interesse (f. Ex. imod Vranglærerne IV, 1 ff., i Forbøn V, 16 etc.). Paa lignende Maade vil man vel ogsaa bedst kunne forklare sig den For-

skjellighed, som findes med Hensyn til de eschatologiske Fremstillinger i Evangeliet og Brevet. Mystiken er for inderlig og for tilfredsstillet i sig selv, til at den kan lade Trangen til det Fremtidige eller Trangen til udvortes Samfundsstiftelse træde i Forgrunden. Men det vilde være urigtigt deraf at slutte, at den fornægter, hvad der er Gjenstand for denne Trang. I Livet og Virkeligheden paatrænger sig ogsaa den fromme og sunde Mystik Hensynet til Momenter, der for den mystiske Anskuelse, betragtet som systematisk Heelhed, ligge fjernere. I Tale og Skrift, umiddelbart bestemt til Opbyggelse for christelige Menigheder, kunde en Apostel ikke forbigaae eller fortie Udsigter og Betingelser, hvilke han ikke fornægtede, fordi han i en Fremstilling af sin dogmatiske Totalanskuelse — og under dette Synspunkt maa man dog betragte Johannis-Evangeliet, hvor forskjellig end Meningen kan være om Forholdet mellem det Historiske og Dogmatiske i dette Skrift — ikke følte Opfordring til at skjænke dem en udførligere Omtale. Ingen falder dog paa at henhøre Schleiermachers Troeslære og de under hans Navn udgivne Prædikener til forskjellige Forfattere, uagtet f. Ex. i hiint Værk (*Der christliche Glaube*, 2 B. § 99) Christi Opstandelse og Himmelfart erklæres for ikke at kunne opstilles som egentlige Bestanddele af Læren om Christi Person*), medens der i Prædikenerne læres og handles om disse Kjendsgjerninger paa en Maade, som beviser, at Forfatteren ikke benægtede dem, om endogsaa hans dogmatiske Overbeviisning ikke deri søgte sin Støtte.

Af mindre Betydning er den Forskjellighed, at Evangelisten bruger Udtrykket *παρακλητος* om *den hellige Aand* i dens fortsatte Virksomhed efter Christi Bortgang (Joh. XIV, 16. 26. XV, 26. XVI, 7. 14), medens det i Brevet forekommer om *Christus*

*) »Wir können wohl Jedem, der mit dogmatischen Sätzen verkehrt, die Einsicht zumuthen, dass der richtige Eindruck von Christo vollständig vorhanden sein kann und auch gewesen ist ohne eine Kunde von diesen Thatsachen«. *Der chr. Glaube* S. 94.

som Forbeder i hans ophøiede Tilstand hos Faderen (1 Joh. II, 1: *καὶ ἐὰν τις ἀμάρτη, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον*), og at derimod den hellige Aand betegnes som *χρῆσμα* 1 Joh. II, 20. 27 og som guddommeligt *σπέρμα* 1 Joh. III, 9. Hvad nemlig Anvendelsen af Udtrykket *παράκλητος* angaaer, da maa det erindres, at i Evangeliet XIV, 16 betegner Christus Aanden som *ἄλλον παράκλητον* (*ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα κτλ.*) — et Udtryk, der viser hen til den i Brevet brugte Betegnelse som til sin Forudsætning; og forsaavidt Forestillingen om Christus som Forbeder i Himlen paastaaes at skulle høre mere hjemme i Hebræerbrevets Ideegang end i Evangeliets, da vil man med samme Ret kunne paastaae, at der finder en Differents Sted ikke blot mellem Evangeliet og Brevet, men ogsaa mellem Forestillingerne i selve Brevet; medens Sandheden er, at hiin Forestilling om Christi Intercession er fælleds for alle Apostle, saa at den ikke mindre forekommer i Hebræerbrevet end i Brevet til Romerne (VIII, 34). Overhovedet kunde den Anvendelse, som ved denne Leilighed er bleven gjort af forskjellige Synsmaader, Begreber og deres Betegnelse, ligesaavel benyttes til at henføre f. Ex. de af selve den Bourske Skole for utvivlsom ægte ansete Breve af Paulus til forskjellige Forfattere. Med Rette har saaledes *Grimm* (*Theol. Stud. u. Kr. 1847*, S. 185) henviist til, hvorledes der i Brevet til Galaterne ikke med et Ord omtales Menneskenes legemlige Opstandelse og Jesu synlige Gjenkomst; hvorledes der i Rom. 8, 19 ff. findes udtalt en Forventning om hele den synlige Skabnings Forklarelse ved Herrens Parusie, medens derom hersker fuldkommen Taushed i 1 Kor. XV, hvor dog findes en udførlig Udvikling af Apostlens eschatologiske Forestillinger; hvorledes Opstandelsen i Rom. 8, 11 fremstilles som Virkningen af en aandelig-physisk Proces, medens Opstandelsen i 1 Kor. XV, 52 beskrives som indtrædende i et Øieblik ved Guds Almagtsbud; hvorledes ifølge Gal. III, 28 i Samfundet med Christus ogsaa Forskjellen mellem

Mand og Qvinde er ophævet, medens Qvindens Underordning under Manden bliver lært 1 Kor. XI, 3. »Det vilde ikke falde vanskeligt«, tilføier Grimm (sstds), »ligeledes at eftervise endeel sproglige Differentser i de fire uantastede Breve, som lode sig benytte i det ovenfor angivne Øiemed«.

Endelig, at vi skulle forbigaae endeel andre Differentser, hvis Betydning dog kun grunder sig i en tvungen og urigtig Fortolkning (f. Ex. 1 Johannes V, 6 slg. med Joh. 19, 34), og hvorom man vil finde nærmere Oplysning hos *Grimm*, *Düsterdieck*, *Huther* og andre ovennævnte Skribenter) — er der blevet henviist til en forskjellig Udtryksmaade og en til Grund for denne liggende modificeret Anskuelse om *Christi Person* ved Sammenligning af 1 Joh. 1, 1. 3 med Prologen i Johannisevangeliet 1, 1-14, forsaavidt Forfatteren til Brevet endnu ikke synes at have fundet det bestemte Begreb og Udtryk af *ὁ λόγος* for det Høiere og Guddommelige i Christo; thi naar man ogsaa i 1 Joh. 1, 2 har paa Grund af Udtrykket *περὶ τοῦ λόγου ἡς ζωῆς* villet finde Logosbegrebet, da skal derved være overseet, »at *λόγος* i denne Sammenhæng kun behøver at betegne: *Læren* om Livet eller det Livsens Ord (slg. *λόγος ζωῆς* Philipp. II, 16); og, skjøndt der paa dette Sted prædiceres det Samme om *ἡ ζωῆ*, som der i Evangeliet siges om *ὁ λόγος*, er dog ikke *dette* Udtryk anvendt, netop hvor man skulde have ventet det, men istedetfor *καὶ ὁ λόγος ἐφανερώθη* siger Brevskriveren: *καὶ ἡ ζωῆ ἐφανερώθη*; og skjøndt det er umuligt at forstaae *ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς* V. 1 og *ἡ ζωῆ ἡ αἰώνιος, ἥτις ἦν πρὸς πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν* V. 2 om noget Andet end om Christi Person, har Brevets Forfatter dog endnu fastholdt det mere abstracte og ubestemte Neutrum *ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς*, hvad dog neppe lod sig forklare, dersom han allerede i det Johanneiske Evangelium havde fundet det personlige Udtryk *ὁ λόγος* for det Guddommelige i Christus«*). Heraf vilde dog imidlertid ikke kunne ud-

*) See *Hilgenfeld*, Theol. Jahrb. 1855, S. 477 ff.

drages videre, end at der mellem Johannis 1ste Brev og det fjerde Evangelium viste sig en Fremskriden, en Overgang i den theologiske Anskuelse fra en mere almindelig, ubestemt og abstract Forestilling til en bestemtere. I denne Henseende har ogsaa *Huther* (a. St.) benyttet de anførte Bemærkninger til Understøttelse for Meningen om, at Brevet er skrevet tidligere end Evangeliet af dettes Forfatter. Derimod har *Baur* i sin nyeste Artikel om Brevets Forhold til Evangeliet (*Theol. Jahrb.* 1857, 4s H.) benægtet hiin Different i Henseende til Logosbøgrebet; han mener, at i 1 Joh. I, 1-3 kun er summarisk sammenfattet, hvad der i Prologen til Evangeliet er fremsat i en udførligere, fra Moment til Moment fremskridende Udvikling, og idet han forklarer *λόγος τῆς ζωῆς* om *λόγος*, der selv er *ζωή* — efter den bekjendte genitivus appositionis, ifølge hvilken f. Ex. *ἀρχὴ τοῦ πνεύματος* 2 Kor. I, 22 er Aanden som et Pant, slg. *ἀπαρχὴ τοῦ πνεύματος*, Rom. VIII, 23 etc. — troer han, at der Intet lader sig indvende mod følgende Opfattelse af Stedet: »Hvad der var fra Begyndelsen, hvad vi have hørt, hvad vi have seet med vore Øine, . . . med Hensyn til Logos, der er Livet (thi Logos er Livet), og Livet er blevet aabenbaret, og vi have seet det og bevidne og forkynde Eder det evige Liv, som var hos Faderen og er blevet aabenbaret etc.« Paa samme Maade søger nu *Baur* sammesteds at eftervise af andre Steder i Brevet, hvorledes dette, langt fra at kunne være det tidligere Skrift, forudsætter ved sit Indhold og sin Udtryksmaade Evangeliets Benyttelse. Alligevel har *Baur* dog kun beviist, at Brevet forudsætter fra Forfatterens og fra sine Læseres Side Bekjendtskab med den johanneiske Prædiken og Lære, men ikke nødvendigen Bekjendtskab med det johanneiske Evangelium; thi vistnok behøver Brevet for os Evangeliet til Commentar, men da det eengang havde en saadan i sin Forfatters mundtlige Underviisning, er dermed ikke beviist, at Evangeliet er det tidligere. Brevet det sildigere Skrift.

Hvad der ved disse Forhandlinger er vundet, synes derfor kun at være en fornyet Bekræftelse paa Identiteten af Forfatteren til Johannis-Evangeliet og til det første Johanneiske Brev, uden at det imidlertid er lykkedes at kunne afgjøre, hvilket af disse Skrifter først er blevet forfattet.*)

Overbeviisningen om hiin Identitet vil vistnok stedste meer og meer paatrænge sig som en Nødvendighed. Jo mere man sysselsætter sig med Johannis-Evangeliet og det første Johannisbrev, destomere vil man foruden hiin for alle kjendelige Overeensstemmelse i Tanker og Udtryksmaade finde et Sammentræf af saadanne tilsyneladende ubetydelige Eiendommeligheder i Brugen af Partikler, Ords og Sætningers Forbindelse, Overgange (f. Ex. den besynderlige Ellipse eller Brachylogie i 1 Joh. III, 12 (*οὐ καὶ θῶς καὶ*) og Joh. 6, 58 (*οὐ καὶ θῶς ἔφαγον*) o. dsl., der er ligesaa naturligt under Forudsætning af begge Skrifers Oprindelse fra een og samme Forfatter, som det vilde være besynderligt, dersom det skulde være opstaaet ved en forsættlig og bevidst Efterligning fra Evangelistens eller Brevskriverens Side. Hvilket smaaligt Studium maatte i dette Tilfælde være anvendt for et Øiemed, til hvis Opnaaelse en slig minutios Efterligning neppe behøvedes eller kunde ansees nødvendig! Kunde 2det Petri Brev ansees for et ægte Værk af Forfatteren til 1ste Petri Brev, Hebræerbrevet antages for skrevet af Paulus etc., for ikke at tale om endeel apokryphiske Skrifter, der i det Mindste i visse Kredse fandt Tiltro som apostoliske Værker, skulde da en Falsarius i hiin Tid have anseet det fornødent at daguerrotypere slige linguistiske Petitesser enten i Evangeliet, for at vinde Tiltro for Brevets, eller i Brevet, for at vinde Til-

*) *Ewald* (*Über die Johannisbriefe* i *Jahrb. f. bibl. Wissensch.* 1851, S. 174) veed naturligviis med Bestemthed som saa meget Andet saaledes ogsaa, at 1ste Johannes er skrevet sildigere end Evangeliet, men at det tidligere er blevet offentliggjort, og at det derfor ikke er paafaldende, at det langt tidligere er blevet læst og anført (af Papias og Polykarp) end dette.

tro for Evangeliets Affattelse ved samme Forfatter?*) Men dersom en saadan bevidst og forsætlig Efterligning virkelig skulde have fundet Sted, hvad enten det nu var Evangelisten, som efterlignede Brevskriveren, eller omvendt denne, som efterlignede hiin, da vilde dette fra Efterlignerens Side forudsætte en Anerkjendelse af det efterlignede Skriffs Betydning og vel ligefrem af dets apostoliske og johanneiske Authentie, som dog atter vækker betydelige Tvivl om Rigtigheden af den Bauske Skoles Anskuelse om de johanneiske Skrifters Oprindelse. Dog derom senere.

At Brevet skulde have været bestemt til at ledsage Evangeliet enten som en Slags Indledning og Anbefaling eller som den praktiske Anvendelse af Evangeliets Indhold, er en Formodning, der har behaget mange Theologer, men som dog ikke har nogen sikker Støtte i 1 Joh. II, 12-14, hvor det tre Gange gjentagne *γράφω ὑμῖν* er af flere Fortolkere blevet henført til Brevet og det ligesaamange Gange gjentagne *ἔγραψα ὑμῖν* til Evangeliet, (medens andre Fortolkere henføre disse

---

*) Endogsaa i Tider og blandt et Publicum, hvor der kunde forudsættes en langt større Opmærksomhed og finere uddannet kritisk Sands for litteraire Producters Eiendommeligheder end hos Flerheden af de ældste Christne, har en Efterligning af hiin Art ikke været nødvendig, for at et Skrift af *Fichte* (*Versuch einer Kritik aller Offenbarung*) kunde antages for et Værk af Philosophen *Kant*. »Die Schrift machte grosses Aufsehn. Jedermann hielt sie für eine Schrift des Königsberger Philosophen selbst. In öffentlichen Recensionen wurde sogar Kant als Verfasser genannt und belobt. Bis auf die kleinsten Theile der Schrift wollte man Züge von Kants Schreibart wiedererkeunen, bis endlich Kant selbst öffentlich erklärte, dass nicht er Verfasser der Schrift sei, sondern ein gewisser Candidat der Theologie, *Fichte*, der damals als Hauslehrer bei dem Grafen zu Krokow in Westpreussen stand (*Hagenbach, Der evang. Protest.* 4r Th. S. 202). Alligevel skal en med Kants og Fichtes litteraire Eiendommeligheder lige fortrolig Philosoph have forsikkret (s. *Grimm* a. St. 1847, S. 175), at den Fichtiske Kritik var saa afvigende fra Kants Skrifter i Sprog og Fremstilling, paa sine Steder ogsaa i Henseende til Tankerne, at han ikke kunde forklare sig Skriftets Optagelse som Kant's Værk uden af Titelen »Kritik« og af Ligheden i Format, Papir, Tryk og Forlægger med Kants Skrifter.

Yttringer udelukkende til Brevet), da dermed i al Fald kun er henviist til, at Forfatteren tidligere har meddeelt sig skriftligen til Læserne. Besynderligt er det da ogsaa, at i Haandskrifter findes Evangeliet og Brevet aldrig samlede, saaledes som man, i Tilfælde af, at det sidstnævnte Skrift havde den ovennævnte Bestemmelse, skulde have ventet. *)

Vigtigheden af at godtgjøre Identiteten af Evangeliets og Brevets Forfatter blev vurderet saameget høiere af den ældre Apologetik, som der antoges, at der for Brevets Authentie fandtes langt tidligere Vidnesbyrd end for Evangeliets. Allerede *Papias* skal nemlig have benyttet Steder deraf (*κέχρηται δ' ὁ αὐτὸς μαρτυρίας ἀπὸ τῆς Ἰωάννου προτέρας ἐπιστολῆς*, *Euseb.* h. e. 3, 39) og i *Polykarps* Ord (*Polyc. ad Philipp. c. VIII*): *πᾶς γὰρ ὅς ἄν μὴ ὁμολογῇ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι, ἀντίχριστος ἐστίν* har man villet see en Benyttelse af 1 Joh. IV, 2. 3 *πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ· καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν, ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστὶ· καὶ τούτο ἐστὶ τὸ τοῦ ἀντιχρίστου*. Men medens det for det Første er tvivlsomt, om *Papias* har staaet i saa nøie et Forhold til Apostlen Johannes, som flere af Kirkefædrene angive, (at han nemlig skulde have været Apostlen *Johannis* umiddelbare Discipel), er der dernæst blevet bemærket, at det ikke er noget ligefremt og umiddelbart Vidnesbyrd, som vi besidde fra *Papias* for det ovennævnte Brevs Affattelse ved

*) Dog beraaber *Hug* (Einl. II, S. 253) sig paa den Cambridger Codex, hvor Afskriveren paa den forreste Deel af det Blad, paa hvis Bagside Apostlenes Gjerninger begynder, formodentlig uden at vide, hvad han skrev, har skrevet den latinske Columnne af de sidste Vers i det 3die Joh. Brev og derefter tilføiet:

Epistolæ Johannis III

explicit

incipit

Actus Apostolorum

Han uddrager deraf den Slutning, at Afskriveren har havt et gammelt Haandskrift for sig, hvor de Johanneiske Breve umiddelbart indtoges deres Plads foran Apostlenes Gjerninger.

Apostlen Johannes. Det er *Eusebius*, som beretter, »at Papias har benyttet Steder af 1ste Joh. Brev«; men hvorvidt denne Beretning er rigtig, kunne vi forsaavidt ikke med fuldkommen Sikkerhed afgjøre, som Eusebius ikke har udtrykkeligen anført, hvilke Steder af det johanneiske Brev Papias har benyttet, og i de Fragmenter, som ere os opbevarede af Papiæ Skrifter, findes ingen Udsagn, som kunne understøtte Eusebii Beretning. Anderledes forholder det sig med *Polykarps* Vidnesbyrd, som man vilde være beføiet til at ansee for en friere Benyttelse af 1 Joh. IV, 2. 3, dersom ikke her den Besynderlighed fandt Sted, at Eusebius, der udtrykkeligen (h. e. III, 3) angiver sine Bestræbelser blandt Andet at være gaaede ud paa at samle Vidnesbyrd hos de ældste christelige Skribenter om det N. T.s Skrifter, aldeles ikke omtaler *Polykarps* Benyttelse af 1ste Joh. Brev, medens han derimod bemærker, at Polykarp har benyttet adskillige Steder af 1ste Petri Brev. Hertil kommer, at Polykarps Brev foruden hiint Udsagn, der »muligen kunde være et af de almindelige Løsningsord i Kirkens Kamp mod Gnostikerne« (*Zeller, Theol. Jahrb. 1845, S. 587*) ellers ikke indeholder Noget, som netop kunde lade os i Forfatteren kjende en Discipel af Apostlen Johannes. Alligevel maa det ikke oversees, at i Polykarps Brev benyttes flere Steder af de paulinske Breve, hvilket dog Eusebius heller ikke gør opmærksom paa. Dersom man imidlertid vil anvende en Strænghed, som overgaaer den, der ellers ved Oldtidsskrifter pleier at vises ved den kritiske Prøvelse af literairhistoriske Vidnesbyrd, men som vi forresten med Hensyn til den særegne Betydning af det N. T.s Skrifter ikke ville dadle, kan man, endog uden at omtvile eller forkaste Ægtheden af Polykarps Brev, saaledes som mange Theologer have gjort i ældre og nyere Tid, erklære saavel Papiæ som Polykarps Vidnesbyrd for *utilstrækkelige*, fordi de af Eusebius paaberaabte Steder hos Papias formodentligen ligesaalidt som det hos Polykarpus paapegede Sted have angivet sig som *Citationer* af Johannis Brev, men sandsynligviis ere blevne frem-

førte aldeles som vedkommende apostoliske Fædres egne Ord. Paa lignende Maade forholder det sig med de Antydninger til 1ste Joh., hvilke man kan finde i *Brevet til Diognet* (Justin. Opp., slg. 1 Joh. IV, 9) i *Brevet fra Menighederne i Vienne og Lyon* (Euseb. h. e. 5, 1 slg. 1 Joh. III, 16. Ev. XV, 13). De indeholde Tanker, som findes i det Johanneiske Brev og Evangelium, men de forudsætte ikke nödvendigen Brugen af disse *Skrifter* — som jo — bortset fra andre Grunde — muligen selv kunne være opstaaede paa Fundamentet af saadanne i den ældste Menighed udbredte Anskuelser. Disse Vidnesbyrd indeholde saaledes snarest Beviis for, at der blandt de Christne fra Slutningen af første Aarhundrede var udbredt Tanker, Ideer, Forestillinger, Anskuelser og Udtryk, hvilke for os nærmest ere bekjendte af det johanneiske Evangelium og de johanneiske Breve.*)

Men den ældre Tids ufuldstændige og utydeligere Vidnesbyrd om 1ste Joh. Brevs Tilværelse og Authentie udfyldes ved de bestemte og sikke Ytringer, som findes for samme hos *Irenæus, Clemens Alexandrinus, Tertullian, Origenes* og alle de følgende Kirkefædre, slg. Brevets Optagelse i *Peschito* etc., saa at *Eusebius* i Betragtning af saa mange og saa gunstige Vidnesbyrd med Rette kunde (h. e. III, 24) henføre 1ste Joh. Brev til *Homologumena*, og *Hieronymus* (Catal. script. c. 9) sige om det: ab universis ecclesiasticis et eruditus viris probatur. Mod dette Kirkens eenstemmige Vidnesbyrd er i nyere Tid bleven paaberaabt *Alogernes* Modsigelse og *Marcions* Taushed; men om Alogerne, fordi de nægtede Evangeliet og Apokalypsen at være forfattede af Apostlen Johannes, nægtede de johanneiske Breves Authentie, vides ikke engang med Sikkerhed.***) At Hæretikeren Marcion (i Midten af 2det Aarh.) ikke skulde have kjendt Johannis Evangelium og Breve, vilde have Betydning,

*) Det vigtige apologetiske Moment, som heri ligger for *Indholdet* af det N. T.s Skrifter, har man forresten ofte overseet, af misforstaaet Iver for at hævde *Authentien* af det N. T.s Skrifter.

**) See *Michaelis* Indl. III, § 266.

dersom ikke den Eensidighed, hvormed han kun vilde anerkjende en af paulinske Skrifter bestaaende kanonisk Samling, gav en Forklaring over hans Taushed om de johanneiske og om de andre Skrifter i det N. T.

Alligevel vil det ikke være muligt at constatere Authentien af 1ste Johannis Brev ved udvortes Vidnesbyrd saaledes, at samme kan betragtes som afgjort ogsaa uden Hensyn til Johannis-Evangeliet. Forholdet mellem begge Skrifter er vistnok et saadant, at, naar det ene maa med overveiende Sandsynlighed ansees for Apostlens Værk, maa det andet ogsaa tilkjendes ham; men for begge Skrifter haves først tydelige og bestemte Vidnesbyrd til en Tid, som er adskilt fra Apostlenes, selve Johannis, Levetid ved flere Decennier. Et tidligere Vidnesbyrd for Brevets Authentie end for Evangeliets haves ikke med Sikkerhed; det er altsaa Mængden og Eenstemmigheden af Vidnesbyrd fra Slutningen af 2det Aarh., som for begge Skrifters Vedkommende skal udfylde Ufuldstændigheden og Dunkelheden i Vidnesbyrdene fra den Tid, som rækker høiere op. Dersom det nu blot gjaldt om at fjerne en positiv Modsigelse, var Undersøgelsen snart ført til Ende; thi en saadan møde vi med Hensyn til Evangeliet nærmest kun fra Alogernes Side, og det er aabenbart, at ikke historiske Vidnesbyrd, men dogmatiske Anskuelser vare i sidste Instants det egentlige Princip for deres negative Kritik, hvilken de søgte exegetisk at retfærdiggjøre (ved at eftervise Modsigelser i de johanneiske Skrifters Indhold indbyrdes og med Indholdet af den christelige Religions andre Erkjendelseskilder — ganske efter en nyere Tids bekjendte Fremgangsmaade). Men hvor betydeligt et apologetisk Moment der end ligger i, at der indtil den Tid, da Johannis-Evangeliets Anseelse er almindeligen udbredt i Kirken, ikke kjendes nogen gyldig Indsigelse mod de johanneiske Skrifters Authentie, vil denne Mangel i og for sig naturligviis ikke være tilstrækkelig til en positiv Afgjørelse. For en saadan vilde derimod med Rette kunne paaberaabes den store Mængde fortsatte Vidnes-

byrd, som Kirken har at fremvise til Gunst for de johanneiske Skrifter, dersom her ikke tillige fandt den Omstændighed Sted, der rigtignok ofte er bleven overseet, at foruden de Skribenter i Kirken, hvilke fra Slutningen af 2det Aarhundrede af afgive aldeles klare og bestemte Vidnesbyrd, findes der netop i det Tidsrum, hvis Nærhed ved den apostoliske Tid giver Vidnesbyrdene saa stor Betydning, endeel andre, hos hvilke der hersker en Taushed om Johannis-Evangeliet og det 1ste johanneiske Brev, som bliver desto mere paafaldende, jo mindre den — i det Mindste efter de almindelige Forestillinger — lod sig vente. Alligevel maa nu her atter tages i Betragtning, at af disse Skribenter besidde vi tildeels kun ganske faa Fragmenter, og at de efter det Øiemed, de nærmest fulgte, muligén ingen Anledning havde til at paaberaabe eller benytte hine johanneiske Skrifter.

De nøiere Undersøgelser om dette Punkt maae imidlertid udsættes til Fremstillingen af Johannis-Evangeliets Skjæbne og Historie; thi medens hiin Taushed nærmest trænger til Forklaring for Evangeliets Vedkommende, kan den ikke i nogen særegen Grad være mere paafaldende ved 1ste Johannis Brev end ved endeel andre nytestamentiske Breve og Skrifter.

Mærkeligt er det, at Forfatteren hverken i Brevet eller i Evangeliet udtrykkeligen kalder sig Johannes (— saaledes som Apokalyptikeren gjør, Apok. I, 1. 9. XXII, 8) eller Apostel. Dog forudsætter han sin kirkelige Virksomhed 1 Joh. I, 3, han tiltaler den retroende Christenhed som sine Børn 1 Joh. II, 12. 13. 18. 28. III, 7. V, 21; Navnet *προσβύτερος* 2 Joh. 1. 3. Joh. 1 kan være Betegnelse for en Apostels Værdighed (slg. 1 Petr. V, 1. *Papias* hos Euseb. 3, 39); og 1 Joh. I, 1. 3. IV, 14 regner Forfatteren sig aabenbart til Øievidnerne af Jesu Christi Aabenbarelse. Det Eiendommelige er kun, at Forfatteren til Brevet ligesaa lidt i dette som i Evangeliet uforbeholdent og ligefrem udtaler sin apostoliske Værdighed, men kun antyder den. Grunder nu dette sig i den afgjorte Kjendsgjerning, at Forfatteren var Apost-

len Johannes? — eller findes der saadanne Kriterier i Brevet, som nøde os til at antage hiin tilslørede Antydning af apostolisk Forfatterskab som en literair Form og Fiction?

I sidste Henseende har man paaberaabt sig den i Brevet førte Polemik mod Vranglærerne. Her møder os da den samme Paastand, som vi nærmere have drøftet ved Forhandlingerne om 2det Petri Brev, at de Anskuelse og Vildfarelse, hvilke Johannes bestrider, først skulde høre hen til den *efterapostoliske Tid*. Ligesom Grundtanken i Brevet er at indskærpe *den inderlige Forbindelse af Religion og Sædelighed*, saaledes vender Advarslen og Bebreidelsen sig gjentagne Gange imod en eensidig theoretisk Retning, der lægger al Vægt paa *Erkjendelsen* med Til sidesættelse af *sædelig Vandel og Kjærlighed*. Johannes taler om Saadanne, der sige, at de have Samfund med Gud og dog vandre i Mørket og foregive, at de have ingen Synd. Han kalder den en Løgner, der siger, at han har erkjendt Christus og dog ikke holder hans Bud, ligesom ogsaa den, der foregiver at være i Lyset og hader sin Broder. Kun den, der øver Retfærdighed, har Fordring paa at være født af Gud. Hvo som synder, har ikke seet eller kjendt ham, hvormeget han ogsaa roser sig deraf. Hvo som gjør Synd, er af Djævelen. Hvo som hader sin Broder, er en Menneskemorder. Kun den, som elsker, er født af Gud og erkjender Gud. Ingen har nogensinde seet Gud; naar vi elske hverandre, boer Gud i os (1 Joh. I, 6. II, 4. 9. 29. III, 6. 8. 15. IV, 7. 8. 12. 16 etc.). »Alle disse Træk give os det troe Billede af de bekjendte Gnostikere fra det andet Aarhundrede« — siger *Hilgenfeldt*, (Theol. Jahrb. 1855, S. 503). »Er det ikke den bedste Commentar til 1 Joh. II, 4 (*ὁ λέγων Ἐγὼ καὶ αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστίν*), naar Clemens Alex. Strom. III c. 4 p. 439 ed. Potter siger om de antitaktiske Gnostikere: *τοῖς ἀδικοῖς καὶ ἀκρατέσι καὶ πλεονέκταις καὶ μοιχοῖς τὰ αὐτὰ πράσσοντες, θεὸν ἐγνωσμένοι μόνον λέγουσιν?* Og naar

de gnosticerede Ekloger af Propheterne iblandt den samme Kirkefaders Værker ligefrem udtale den Grundsætning, at kun den Troende erholder Syndstilgivelse udvortes fra, medens den Vidende bærer den i sig, i Kraft af sin Ophøieth over Synden (Eclog. Proph. § 15 p. 993): saa er det jo netop den samme Grundsætning, der bliver forkastet 1 Joh. I, 8. 10: *ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν. — ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐκ ἠμαρτήκαμεν, ψεύσιν ποιιοῦμεν αὐτὸν.* Maa det ved et saadant Sammentræf ikke blive vanskeligt, at troe de to nyeste Commentatorer (*Düsterdieck* a. St. I, S. XIV. *Huther* a. St. S. 10), naar de forsikkre, at slige Yttringer i Johannesbrevet kunne forklares uden nogen bestemt historisk Foranledning? — Uden historisk Anledning ere vistnok ikke hine Yttringer (slg. II, 26 *ταῦτα ἔγραψα περὶ τῶν πλανῶντων ὑμᾶς.* III, 7: *τέκνια, μηδεὶς πλανᾷτω ὑμᾶς*); men hvorfor søge den først nede i 2det Aarhundrede? Kjendte ikke allerede *Paulus* en lignende hovmodig *Gnosis* hos Jøder og Hedninger (1 Cor. I og II), og ikke mindre blandt Christne (1 Cor. VIII, 1 slg. Rom. XIV 1 ff.), en Kundskab, som opblæste, men ikke var ledsaget af Kjærlighed? Troede ikke allerede Jøderne paa Grund af deres Monotheisme, *ὅτι καὶ ἁμαρτωλοὶ ὄντι, θεὸν δὲ γιγνώσκουσι, οὐ μὴ λογίσσεται αὐτοῖς κύριος ἁμαρτίαν* (Justin. c. Tr. fol. 370 ed. Col.)? Er det ikke mod en saadan theoretisk Tro, at *Jakobus* polemiserer II, 14 ff.? Gjentager sig ikke til enhver Tid det Phænomen, at man troer at have »Sandheden«, fordi man har »Oplysning og Kundskab«, medens dog «at have Sandheden» forudsætter meer end forstandig Erkjendelse, nemlig Kjærlighed til det Sande og Gode? Fordi Kirkefædrene i 2det Aarh. kjendte Mennesker, der kaldte sig Christne og roste sig af en Guds-erkjendelse uden Helliggjørelse og af Samfund med Gud uden Vandel i Christi Efterfølgelse, deraf følger dog ikke, at Apostlene i deres Tid ikke skulde have kjendt Mennesker af samme Art.

Paa lignende Maade forholder det sig med den specielle Angivelse af Vranglærernes *Tro* og *Lærdom*. I 1 Joh. II, 22 hedder det: *ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτος ἔστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν.* Dette kunde i og for sig betegne den jødiske og hedenske Vantro, som ikke vilde anerkjende Jesus som Messias. Men hvorledes kunde Johannes deri finde et Beviis paa Antichristens Ankomst og Nærmelsen af den yderste Dag (II, 18 f.)? »Med denne Modsætning var Christendommen jo bleven født« (*Lücke*). Heller ikke kunde Johannes sige om Jøder eller Hedninger, som nægtede at anerkjende Jesu Messianitet: *ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενῆκεισαν ἄν μεθ' ἡμῶν* II, 19. Dette forudsætter, at Vranglærerne paa een eller anden Maade havde erkjendt Jesu messianske Værdighed, men ved en falsk Opfattelse vare komne i en saadan Mødsigelse med den sande christelige Tro, at de stode lige med de fornægtende Jøder og Hedninger. Den af Johannes omtalte Fornægtelse af Faderen og Sønnen maa vel derfor betragtes som en *Consequents*, hvortil hine Mennesker Opfattelse nødvendiggen maatte føre, men ikke som en oprindelig og umiddelbar Forkastelse af Gud og hans Søn. — Tydeligere Indblik i disse Vranglæreres Anskuelse aabnes os ved IV, 1 ff. slg. 2 Joh. 7: de falske Lærere og Propheter nægtede Jesus Christus *kommen i Kjødet* (*μη ὁμολογεῖν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐρχομένον ἐν σαρκί*). Dette fører Tanken hen paa *Doketernes* Vildfarelse, hvorom vi af Kirkefædrene vide, at den udbredtes af Gnostikerne i 2det Aarhundrede. Doketerne nægtede Christi menneskelige Natur og tillagde ham kun et Skinlegeme, hvad der hang sammen med deres Afsky for al Materie og Legemlighed. Det er mod denne Vildfarelse de *Ignatianske* Breve polemisere paa det Ivrigste (slg. ad Smyrn. 2 *καὶ ἀληθῶς ἔπαθεν (ὁ κύριος) ὡς καὶ ἀληθῶς ἀνέστησεν ἑαυτὸν, οὐχ' ὡς περ ἄπιστοί τινες λέγουσιν τὸ δοκεῖν αὐτὸν πεπονθῆναι κιλ.*, slg. ad Trall. 9 *ἀληθῶς ἐγεν-*

νηθη, ἔφαγεν ιε καὶ ἔπιεν, ἀληθῶς ἐδιώχθη, ἀληθῶς ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανε). Dersom de Ignatianske Breves Ægthed turde ansees for sikker — hvad rigtignok ikke er Tilfældet, endog efterat nye Documenter til denne Sags Afgjørelse ere blevne bragte frem for Lyset (see de, i Anledning af de paa Syrisk fundne og ved *Cureton* (1845) udgivne Breve, vexlede Skrifter af *Bunsen* (1847), *Baur* (1848), *Denzinger* (1848), *Uhlhorn* (1851) etc.) — da vilde vi have historisk Vished om, at denne Dokerisme var udbredt i Lilleasien mod Begyndelsen af det 2det Aarhundrede. Ignatius døde 107, under Trajan, og om Apostlen Johannes er det almindeligen antaget, at han skal være død i Ephesus i en høi Alder under Trajans Regjering (Iren. II, 22. Euseb. III, 23 etc.). At Johannes da kunde have havt denne Form af Dokerismen for Øie, — til hvis Gjendrivelse man har troet at finde Spor i det Eftertryk, hvormed den sandselige Iagttagelse af Frelserens Aabenbaring fremhæves 1 Joh. I, 1 — vilde da være meget begribeligt; men nu hidrøre Ignatii Breve maaskee først fra en senere Tid, hvor Marcion, Saturnin og andre Gnostikere foredroge hiin Lære, og saaledes kan Dokerismens Bekjæmpelse mulig være et Vidnesbyrd ligesaavel mod Ægtheden af Ignatii som af Johannis Breve. Dog kjendes ogsaa Dokerismen under en anden og tidligere Form, hvorved just ikke Jesu Legemlighed nægtedes, men hvorved der skjelnedes mellem *Χριστός* og *Ἰησοῦς* saaledes, at Jesus Christus egentlig bestod af to Personer, en menneskelig Jesus og en i ham virkende høiere Aand, Christus, hvilken sidste ikke var bleven korsfæstet og havde lidt Døden, men som, først ved Daaben forbunden med Jesus, igjen havde forladt ham, da han blev overgivet til Lidelse og Død. Mod denne Anskuelse er det maaskee snarere, at der polemiseres i Johannisbrevene, end mod den førstnævnte Art Dokerisme, der saa afgjort bekjæmpes i de Ignatianske Breve, men hvortil der efter nogle nyere Theologers Paastand (som *Köstlin*, Joh. Lehrb. S. 230 f., *Huther* a. St. S. 10) slet ikke skal være taget noget Hensyn i de johanneiske

Breve. Ogsaa en saadan Anskuelse maatte ligesaavel som den egentlige Docketisme forstyrre Christendommens Grundlære og kunde derfor betegnes som »Antichristens, som den egentlige Løgners og Vranglærers« (1 Joh. II, 22. IV, 3 ff. 2 Joh. 7). Men at Vildfarelsen netop i denne Skikkelse traadte Apostlen imøde, vide vi af sikre historiske Vidnesbyrd. Thi denne Lære var Hæresiarchen *Cerinth's* (Iren. I, 26), der levede i Ephesus samtidig med Johannes (Euseb. III, 28. VII, 25), og mod hvem Apostlen skal have yttret sin Afsky paa en Maade*), der ganske svarer til det strænge Ord om dem, der ikke bekjende Jesum Christum kommen i Kjødet i 2 Joh. 10: »Annammer dem ikke i Eders Huse og byder dem ikke velkommen!«

Man vil heraf see, at Beviset for Johannisbrevets efterapostoliske Oprindelse paa Grund af, at der i 2det Aarh. vare udbredte lignende Vildfarelser, som de, der bekjæmpes i hiint Brev, er meget svagt, og at tvertimod hiin Polemik kan benyttes til Forsvar for dets apostoliske Ægthed, da netop den udførligere Behandling af Stridspunktet hos Skribenterne i 2det Aarh. og den kortere Antydning deraf i det første og andet johanneiske Brev ganske svarer til den Udviklingsgang, som efter Historiens og Erfaringens Anviisning maa antages for den naturligste. Ikkun da kunde man finde sig bevæget til at tænke sig Forholdet anderledes, dersom man derved blev sat istand til at vinde en tydeligere og mere tilfredsstillende Opfattelse af Johannisbrevets Indhold. Men dette er saa langt fra at være Tilfældet, at hvad der vindes ved at tænke sig 1ste Joh. som et Product fra det 2det Aarhundrede, er kun forøget Vanskelighed, i Forbindelse med Forringelse af dets Værd. Naar saaledes *Hilgenfeld* (Theol. Jahrb. 1855, S. 489) lader Brevets Forfatter dele Gnostikernes Anskuelse om to Slags Mennesker, der

*) Apostlen Johannes skal engang være kommen i en Badestue, for at bade sig, men da han erfarede, at Cerinth var derinde, være ilet bort og have tilraabt sine Ledsagere; »Lader os flye! Huset kunde styrte ind, da Cerinth, Sandhedens Fjende, er derinde«. (Iren. III, 3 Euseb. III, 28. IV, 14).

efter en i deres Natur grundet Nødvendighed antage eller forkaste Sandheden, eller naar *Baur*, der anseer Brevet opstaaet under Montanismens Indflydelse, lader Forfatteren i hans Adskillelse af *ἁμαρτία πρὸς Θάνατον* og *ἁμαρτία οὐ πρὸς Θάνατον* (1 Joh. V, 16. 17) stadfæste den montanistiske Betragtning af visse bestemte Handlinger som utilgivelige efter deres udvortes Beskaffenhed, uden Hensyn til Forskjellen i Skyld efter det sædelige Sindelag (s. *Baur's* Afhandling i *Theol. Jahrb.* 1848, S. 326 ff.), da er rigtignok dermed retfærdiggjort Vægringen for at antage et Skrift, hvori foredrages saa uevangeliske Lærdomme, som ægte apostolisk*); men det bliver kun endmere uforklarligt, hvorledes disse Vildfarelser kunne forenes saavel med Brevets Indhold overhovedet som med saamange Yttringer i samme, hvilke staae i fuldkommen Modsigelse med hine Anskuelser. Den johanneiske Adskillelse i *τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ* og *τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου* er ikke at udlede fra den gnostiske Dualisme — mod hvilken den johanneiske Theologie med sin Lære om Verdens Oprindelse fra Gud ved Logos ikke lader sig forene — men finder sin naturlige Forklaring i den Prædestinationslære, der er uadskillelig fra det religiøse Standpunkt, hvilket Johannes indtager ligesaavel som Paulus, men uden at fordybe sig i dens dialektiske Udvikling, saaledes som den sidstnævnte Apostel.**)

Hvad derimod Adskillelsen af *ἁμαρτία πρὸς*

*) »Wie sollte denn auch ein Brief für apostolisch gehalten werden, welcher sogar den dogmatischen Irrthum des Montanismus mit demselben theilt?«
Baur a. St. S. 326.

***) »Die beiden Axiome von der Nothwendigkeit der Freiheit, zur Begründung einer Moral, und von der Nothwendigkeit des göttlichen Einflusses, für das religiöse Bewusstseyn und die Mystik des Glaubens, fanden bei Johannes ihre Anerkennung so gut wie bei den andern Apostel, blieben aber eben so unversöhnt neben einander stehen. Nur war hier die dialektische Kraft bei weitem nicht stark genug, um entweder dem Einem den Sieg einseitig über das Andere zu verschaffen, durch consequente Deduction, wie bei Augustin oder Pelagius, oder beide gelegentlich bis auf die Spitze zu treiben, bis zum schroffen Gegensatz, wie bei Paulus Rom. 9 f. geschieht. Johannes scheint die Antinomie kaum zu fühlen.«
Reuss, Die Joh. Theol. Strasb., Beitr. Is H. S. 54.

Θάνατον og *ἀμ. οὐ πρὸς Θάνατον* angaaer, da kan man vel begribe, hvorledes Montanisterne kunde søge deri at finde en Støtte for deres Theorie om Dødssynder (saaledes som jo Tertullian har gjort *De pudt.* c. 2. 19.); men hvorledes i det 2det Aarhundrede en Forfatter, som vilde benytte Apostlen Johannes' Autoritet til at understøtte eller anbefale den montanistiske Anskuelse om dette Punkt, skulde have indskrænket sig til en Antydning af den Korthed og Dunkelhed som 1 Joh. V, 16. 17, (medens han — hvad der under den givne Forudsætning vilde være ligesaa besynderligt — aldeles forbigik at benytte Læren om Parakleten), det hører til de mange Spørgsmaal, som blive ubesvarede ved Antagelsen af Johannisbrevenes Oprindelse efter den Bauriske Hypothese.*)

*) Baur mener, at Forfatteren til 1ste Johannisbrev, der søgte at skjule sin Pseudonymitet ved kun at holde sig i Sphæren af almindelige Belæring og Formaninger, havde ladet det være nok med at henvise til, paa hvilken Side Apostlen Johannes vilde i Tidens store Stridsspørgsmaal have staaet, dersom han endnu havde levet og kunnet udtale sig bestemt derom. Men Adskillelsen af Dødssynder og andre Synder var jo bekjendt i Kirken allerede før Montanismen, (hvorpaa ogsaa *Hilgenfeld* imod *Baur* har gjort opmærksom) ligesom den jo indtil den Dag idag er fastholdt i den katolske Kirke, medens det, der var Stridens Gjenstand i Slutningen af 2det Aarh., angik Bestemmelsen af, hvilke Synder der skulde henføres under hiin Kategorie, og hvilket Forhold Kirken burde iagttage med Hensyn til dem, der havde gjort sig skyldige i saadanne. Hvilken Betydning kunde da en Udtalelse som 1 Joh. V, 16' 17 have, som ethvert af de stridende Partier kunde tilegne sig uden at komme Afgjørelsen et Skridt nærmere? — Som Montanisternes tre Dødssynder udpeger *Baur* vilkaarlig de tre: Afguderi, Mord, Ægteskabsbrud eller Horeri (Tertullian a. St. opregner: homicidium, fraus, negatio, blasphemia, moechia et fornicatio et si qua alia violatio templi) og finder nu den første betegnet 1 Joh. V, 21, den anden III, 15 (!); for den tredje (*πορνεία*) finder han vel ikke nogen speciel Betegnelse i Brevet; men »en Antydning af, at ogsaa den hører ind under de johanneiske Breves Synskreds« skal ligge deri, at i den latinske Kirke efter Augustin (Quæst. ev II, 29) fører det første Brev i Overskriften oftere Navnet: *ad Parthos*. Dette grunder sig paa en Misforstaelse, opkommen formodentlig enten af *ἐπιστολῇ Ἰωάννου, τοῦ παρθένου* (*Gieseler*, Kirchengesch. 4te Aufl. S. 139), eller af *πρὸς παρθένους*, hvilken Overskrift findes ved 2det Joh. og kan være bleven overført paa det første Brev. Den sidste Formodning billiger Baur.

De Hypoteser, som man saaledes har villet sætte istedetfor den kirkelige Tradition, som henfører 1ste Johannsbrev til Apostlen Johannes, have derfor kun havt den Nytte, at ved den derom fremkaldte Discussion er ikke blot foranlediget en dybere Indtrængen i Brevets Indhold, men der er ogsaa blevet udbredt Lys over Meget, hvis fulde Betydning først vil kunne vurderes ved Forhandlingerne om Johannis Evangelium.

Om Tiden, Stedet, Anledningen, Hensigten samt om Læserne, for hvilke 1ste Joh. nærmest blev affattet, indeholder Skriftet ingen nærmere Angivelse, end hvad der kan udledes af det ovenfor Omhandlede. »Et Brev er det mindre end noget andet i N. T., egentlig mere en Pastorskrivelse« (*Reuss* a. Gesch. § 227), affattet rimeligviis imod Slutningen af den apostoliske Tid og nærmest for Læsere, som ikke behøve at søges langt borte fra de Steder, hvilke Traditionen betegner som Skueplads fra Johannis Virksomhed i hans sildigere Alder, Ephesus og overhovedet Lille-Asien.*)

«Denn was anders können diese *παρθένοι* seyn, als solche, welche, um nur von der *πορνεία* und allem, was in ihre Kategori gehört, so frei als möglich zu bleiben, die christliche Vollkommenheit auch auf die Enthaltung von der Ehe ausdehnen? etc.» Baur's hele Betragtning af de johanneiske Breve som tilhørende Montanismen grunde sig blandt Andet paa en Miskjendelse af, at disse Breve gjøre Adskillelse imellem »*Hellige*« og »*Verden*« (∴ den vantro og for Christenheden fremmede Menneskehed), medens Montanisterne betragtede *sig* som de Aandelige, Rene, Pneumatikere, de øvrige *Christne* som Psychikere.

*) Med Forbigaaelse af endeel Oplysninger om Enkeltheder, ved hvilke vi ikke tør opholde os, kunne vi dog ikke tilbageholde følgende Notize om det bekjendte gjennem Aarhundreder omtvistede Sted 1 Joh, V, 7. Uægtheden af dette er bleven stadfæstet og almindeligere erkjendt blandt Protestanterne. Af Katholiker, hvilke Antagelsen af dets Ægthed er forskrevet ved dets Optagelse i Vulgata, ed. Sixt. Clement. 1592, har *G. K. Mayer* i sin »*Commentar über die Br. des Ap. Johannes, Wien 1851*« forsvaret Ægtheden blandt Andet paa Grund af, »at *alle* græske Haandskrifter, med Undtagelse af *de tre*, 34 (Ducl. v. Montf.) 162. 173, [alle fra 16de Aarh.], som have Stedet, stamme fra den Alexandrinske Skole og Hesychii Recension, som dog Hieronymus og Pave Gelasius have forkastet« (!).

Naar man har bebreidet Theologerne, at de i deres Søgen efter de historiske Forhold, hvorunder de bibelske Skrifter ere opstaaede, synes at forsømme eller forglemme disses indre, theologiske Udforskning, da grunder denne Bebreidelse sig ikke sjelden paa Miskjendelse af den Betydning, som den rigtige Opfattelse af hine Forhold har for ethvert Skrifts Fortolkning og grundige Udlægning; men den viser sig ogsaa uretfærdig navnlig med Hensyn til Behandlingen af 1ste Johannisbrev i nyere Tid. Man vil nemlig ved at sammenligne *Lückes, de Wettes, Neanders* (1851), *Reuss', Düsterdiecks, Huthers, Erdmanns* og andre af de ovenanførte Theologers Skrifter, hvori hiint Brev er bleven gjort til Gjenstand for Fortolkning og Udlægning, med ældre Arbejder, som havde det samme Maal, overbevise sig om, hvorledes Exegeter, Isagogikere, Dyrkere af det N. T.'s Theologie have i stedse grundigere og inderligere Vexelvirken understøttet hinanden ved Bestræbelsen for at bringe dette Skrifts Indhold til at oplade sig i dets hele Dybde og Betydning, og saaledes søgt at løse et Problem, til hvis grundigere Behandling den Bourske Kritik indeholdt ny Opfordring.

Mindre Held har ledsaget Bestræbelserne for at komme til Klarhed over de *to mindre johanneiske Breve*, af hvilket det ene (2det Joh.) indskrænker christelig Sandhed og Kjærlighed samt advarer mod de samme Vranglærere, som det 1ste Joh. Brev; det andet Brev (3die Joh.) derimod anbefaler nogle christne Reisende, for hvilke maaskee den V. 12 omtalte Demetrius stod i Spidsen, til en vis *Caius*, hvis Opførsel roses, medens der yttres Uvillie over en *Diotrephes's* fjendtlige Forhold. Fra gammel Tid ere disse Breve af Mange blevne henførte til *Presbyteren Johannes* (der ifølge *Papias* skal have været een af Jesu umiddelbare Disciple, Euseb. III, 29, og ligesom Apostlen Johannes have levet i Ephesus, hvor der ifølge *Dionys. Alex.* hos Euseb. VII, 20 vistes to Gravmonumenter, af hvilke ethvert førte Navn af Johannes Grav). Denne Mening har — besynderligt nok — fundet Bifald hos flere nyere Theologer, der dog vilde hævde

Johannis Evangelium og 1ste Joh. Brev som Apostlens ægte Værker, skjøndt det i høieste Grad er usandsynligt, at to Mænd skulde i den Grad have udtrykt deres Tanker ved en saa paa-faldende ordret Overeensstemmelse, som her er Tilfældet, med mindre den ene havde forsætlig lagt an paa at efterligne den Andens Eiendommelighed i en skuffende Hensigt. At antage en saadan hos Presbyteren Johannes, dertil er ingen fornuftig Grund, saa at der kun bliver Valget mellem at henføre disse Breve ligesaavel som Evangeliet og 1ste Joh's Brev til Apostlen Johannes eller at betragte dem som underskudte fra en efterapostoiisk Tid af en ubekjendt Forfatter. Til at understøtte den sidstnævnte Anskuelse har man beraabt sig paa, at de kun findes omtalte og benyttede hos faa af de ældste Kirkefædre; men denne Taushed kan finde sin Forklaring i Brevenes Korthed og — saavidt de ikke angaae ubekjendte personlige Forhold — lidet eiendommelige Indhold. Fremdeles har man henviist til Forfatterens Betegnelse af sig selv som *ὁ πρῶτος*; — medens dog den udtrykkelige Betegnelse som *Johannes* eller som *Apostel* maatte langt snarere have vakt Mistanke om en Underskydelse. Ligeledes har man fremhævet nogle Udtryk og Talemaader, som ikke findes i 1ste Joh. Brev, med hvis hele stilistiske Charakter 2det Joh. dog er fuldkommen overeensstemmende; og forsaavidt det for disse Breve eiendommelige Præg træder noget mere tilbage i 3die Joh. Brev, lader dette sig forklare af Indholdets Forskjellighed. Endelig har det vakt Betænkelighed, hvorledes Apostlen Johannes kunde give den i 2 Joh. 10. 11 indeholdte Forskrift; ligesom den Gjenstridighed, der i 3 Joh. 9. omtales at være bleven viist af Diotrephes, er bleven anseet uforenelig med Apostlen Johannis Anseelse i den ældste Kirke. Men hvad 2 Joh. 10. 11 angaaer, da burde det vel ansees for at være indlysende af sig selv, at Talen paa det omhandlede Sted ikke kan være om at nægte Opfyldelsen af de Pligter, hvilke vi skylder Mennesker, blot fordi de ere Mennesker, uanseet deres Sindelag og Tænkemaade, men om at vogte sig for, mod Personer, hvis

uchristelige Sindelag og Tænkemaade klart udtaler sig i deres Tale og Handlinger, at vise en Forekommenhed og Deeltagelse, som maa lade slutte til en Billigelse af deres Færd*). — Med Hensyn til Diotrophes's Opførsel 3 Joh. 9, da kunne vi fra den Modstand og Ringeagt, der vistest fra judaistiske Christnes Side imod Apostlen Paulus, slutte os til, hvorledes der blandt paulinske Hedningechristne kan have været Ligesindede, som vovede at trodse de ældre, jødiske Apostle. Istedetfor at afvises som uhistorisk, kan dette Træk fortjene at paaagtes til at bedømme den apostoliske Tids eiendommelige Forhold og Tiistande.

Alligevel bliver der Adskilligt i disse Breves Indhold, som det ikke er lykkedes fuldsomment at oplyse.

Det saakaldte 2det Joh. Brev er skrevet til *ἐκλεκτῆς κυρίας* og hendes Børn. Ved *ἐκλεκτῆς κυρίας* har man tænkt sig en Christinde, hvis Navn enten er bleven antaget for at have været Eclecte eller Kyria; men i første Tilfælde vilde ogsaa hendes Søster (V. 13) have ført det samme Navn, som ikke synes rimeligt; i andet Tilfælde skulde man have ventet Artiklen tilføiet og Ordstillingen *κυρίας τῆς ἐκλεκτῆς*. Saaledes som nu Ordene staae, lyde de: »til en udvalgt Frue (Herskerinde)«, en Tilskrift, der er besynderlig i et privat Brev til en bestemt Person**). Derfor har man baade i ældre og nyere Tider været tilbøielig til at forklare *ἐκλεκτῆς κυρίας* ikke om nogen enkelt Person, men enten

*) Det er derfor ligesaa urigtigt med *de Wette* a. St. i 2 Joh. 10. 11 at finde »en Intolerantse, der maa undskyldes af Tidsomstændighederne«, som f. Ex. med *Besser* at benytte Apostlens Udsagn til Vaaben mod Unionen. Hos den sande Christen tør man forudsætte, at han er sig Modsætningen mellem Christendom og Autichristendom saaledes bevidst, at han hverken fornægter denne Bevidsthed i sit Forhold mod Næsten eller udstrækker Modsætningen ud over de Grændser, hvor den har sin klare og tydelige Anvendelse. Slg. *Huther* a. St. S. 243.

***) Til lærde Curiositeter hører den af *Knauer i Stud. u. Kr.* 1833 S. 452 ff. fremsatte Formodning, at *ἐκλεκτῆς κυρίας* maa have været Maria, Jesu Moder, sml. Joh. 19, 26 f; *ἀθελγη ἐκλεκτή* (2 Joh. 13) *Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ* Joh. 19, 25, etc.

om *den hele christelige Kirke**) eller om *en enkelt christelig Menighed***). Imod den første Opfattelse taler imidlertid V. 12, hvor Forfatteren angiver som Grund for sit Brevs Korthed, at han haaber snart at kunne tale med Brevets Læsere Ansigt til Ansigt (*στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι*). Derimod vilde dette Haab kunne ventes at opfyldes, dersom Brevet var bestemt for en enkelt Menighed, hvis Medlemmer da maatte ansees betegnede som Kyria's »Børn«, ligesom »den udvalgte Søster og dennes Børn« V. 13 da maae ansees for at være den Menighed, hvor Forfatteren opholdt sig, da han skrev Brevet; og virkelig synes Brevets Indhold overhovedet bedre at passe med saadan Bestemmelse, end dersom det skulde have været en privat Skrivelse til en enkelt Christinde og hendes Børn. Kun maa vel i hiint Tilfælde 2det Joh. tænkes skrevet tidligere end 1ste Joh., da det ikke synes at have tilstrækkelig Anledning og Hensigt, dersom det større Brev allerede var skrevet og offentliggjort. Maaskee kunde der 1 Joh. 2, 14 (*γράφω . . . ἔγραψα ὑμῖν*) findes en Hentydning til det kortere 2det Joh. Brev. Dette er imidlertid tvivlsomt, men endnu mere, hvorvidt en saadan Hentydning findes til dette i 3 Joh. 9 (*ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ*). Dette har man imidlertid stundom antaget***), saaledes at vi i 2det og 3die Joh. skulde besidde to tilsammenhørende Breve, af hvilke det sidste var rette til en enkelt Person; *Cajus*, det første til en Menighed, den samme, til hvilken hiin Enkelte hørte. Men hvor besynderligt vilde det da være, at der i 2det Brev slet ikke fandtes nogen Oplysning om Diotrephes og dennes uværdige Opførsel, som dog udgjør et Hovedpunkt i det 3die Joh. Brev? Vilde det ikke have været usømmeligt for Apostlen i et Brev til det enkelte Menighedslem at have udtalt sin alvorlige Fortrydelse over

*) Scripta est ad quandam Babyloniam, Electam nomine, significat autem electionem ecclesiae sanctae. *Clem Alex.* ed Pott p. 1011.

***) I et Scholion hos Matthæi p. 152: *ἐκλεκτὴν κυρίαν λέγει τὸν ἐν τῷ τόπῳ ἐκκλησίαν.*

***) *Michaelis* Incl. § 271. *Baur*, Theol. Jahrb. 1848 S. 329.

Diotrephes's fjendtlige Forhold og at true med at straffe hans Ondskab, medens han derimod ganske forbigik denne Sag med Taushed i Brevet til den Menighed, hvor Diotrephes vilde anmasse sig en Anseelse (*φιλοπρωτεύων*), som han misbrugte? Det 2det og det 3die Johannis Brev synes derfor ikke at have Noget med hinanden at gjøre, men at være selvstændige Skrivelser hver for sig.

Det kan ikke nægtes, at i disse Breves Indhold findes Adskilligt, hvilket det ikke er lykkedes at oplyse saaledes, at man er istand til at danne sig en fuldkommen klar Forestilling om de historiske Forhold, hvilke i dem haves for Øie. Kun er det et Spørgsmaal, om man paa Grund deraf er berettiget til at frakjende dem deres Ægthed og at betragte dem som opdigtede Compositioner fra en efterapostolsk Tid. Dersom man endog kan finde Indholdet af 2det Joh. bedre at passe for sin Bestemmelse, naar *ἐκλεκτὴ κυρία* ikke skal forstaaes om en enkelt Christinde, men om en christelig Menighed, altid bliver dog en saadan Betegnelse af denne noget besynderlig*). Omendogsaa den Modstand og Ringeagt, der mødte Paulus fra judaistiske Christnes Side, kan opstilles som oplysende Sidestykke til den Behandling, hvilken Diotrephes ifølge 3 Joh. 9. 10 skal have viist Johannes, er Parallelen dog ikke ganske træffende, thi naar hiint Forhold hang sammen med Benægtelse af, at Paulus var en Apostel som de Tolv, da maatte jo et saadant Paaskud ganske bortfalde ved Johannes. At i den apostoliske Tidsalder Nogen i en christelig Menighed skulde have vægret sig for at anerkjende en Apostel, der hørte til de tre *σῦλοι τῆς ἐκκλησίας* (Gal. II, 19), er vanskeligere**) at begribe (*Διοτρέφης οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς . . .*

*) »Eine wunderliche Spielerei« kalder *Schleiermacher* (Einleit. S. 398) det. Men den ældste Christenhed kunde ligesom andre religiøse Samfund under lignende Forhold have fundet Behag i denne Slags korte og betydningsfulde Allusioner og Symboler. Betegnelsen af Kirken som »Jomfru«, som »Brud« odsl. fører jo i samme Retning. Man sammenligne 1 Pet. 5, 13 *ἡ συνεκλεκτή*.

**) Man kunde imidlertid henvise til de saakaldte *Christinere* i den Korinthiske

λόγοις πονεροῦς φλυαρῶν ἡμᾶς). Fremdeles forudsætter *ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλειν* en officiel Autoritet hos Diotrophes, som ikke svarer til *φιλοπρωτεύων*, thi med dette Ord er jo kun angivet Lysten og Bestræbelsen efter den høieste Anseelse. Ogsaa var jo dog Cajus, trods sin udviste Gjestfrihed mod de fremmede Brødre (V. 6), ikke bleven udstødt af Kirken. I Henviisningen til, at Johannes ved sin personlige Ankomst nærmere vil drage Diotrophes's Opførsel for Lyset (V. 10), har man villet see fingeret Efterligning af Relationer, som forekomme i de paulinske Breve*). Man vilde dog imidlertid først være beføiet til at ansee dette og andre Træk i 2det og 3die Joh. fra et saadant Synspunkt, dersom man paa nogenlunde tilfredstillende Maade var istand til at angive en *Hensigt*, der skulde have bevæget Nogen til at *opdigte* disse Breve. Dette har rigtignok blandt Andre *Baur* forsøgt (Theol. Jahrb. 1845 slg. *Schwegler*, Der Montanismus, 1841); men naar nu det tilsigtede Maal angives at have været at understøtte Montanismen og navnlig i 3die Joh. at lægge den lilleasiatiske Kirkes apostoliske Repræsentant, Johannes, en Protestation i Munden mod det romerske Episcopats Anmasselser, da maa man i lige Grad forundre sig over denne Paastand som over de Combinationer, hvorpaa den støttes. Det skal nemlig være klart, at disse Breve føre os ind i en Tid, hvor det allerede mellem flere Menigheder var kommet til levende Differentser over Spørgsmaal af den høieste Interesse for den christelige Bevidsthed. I den Menighed, hvor Diotrophes hørte hjemme, vare to Partier. Det Parti, for hvilket Diotrophes stod i Spidsen, nægtede den Menighed, til hvilken Brevskriveren hørte, kirkeligt Samfund; Cajus derimod hørte til det modsatte Parti. Saadanne Forhold fandt nu i det 2det Aarh. Sted i den

---

Menighed (1 Kor. I, 12. 2. Kor. X, 7), forudsat, at der virkelig har existeret et saadant Parti, hvis Eiendommelighed, som nogle Theologer have paa-
 staaet, netop beroede paa Tilsidesættelse af al apostolisk Autoritet, med
 foregIVEN udelukkende Tilsluttelse til Christus (s. Comment. til 1 Kor.

*) Saaledes *Schleiermacher* (a. St.).

romerske Menighed, hvor Nogle yndede, Andre forkastede den i Lille-Asien vidtudbredte Montanisme, indtil en af de romerske Biskopper (uvist er det, om denne Biskop var Eleutherus 177-192 e. Chr. eller Victor 192-202) lod sig af Antimontanisten Praxeas bestemme til at deeltage i Montanismens Fordømmelse. Ligesom nu Montanisten Tertullian (De pudic. I) giver sin Harme Luft over den romerske Biskops Hovmod og Anmasselser ved at spotte over denne pontifex maximus, episcopus episcoporum, saaledes har Forfatteren til de to mindre johanneiske Breve symboliseret den samme Modstander i Diotrephes, hvem han tillægger Prædicatet ὁ φιλοπρωτεύων. Den montanistiske *Partilidenskab* skal ifølge Baur ogsaa kjendes i Betegnelsen af Diotrephes og dennes Tilhængere som »Hedninge« (V. 9). Det andet Joh. Brev skal da saaledes være skrevet til den *montanistisk-sindede* Deel af den *romerske* Menighed (ἐκλεκτῆς κυρίας) og være omtalt 3 Joh. 9 (ἐγραψα τῆ ἐκκλησίᾳ etc.). Men disse Breve indeholde jo intet eiendommeligt Montanistisk. De ere heller ikke blevne benyttede af Montanisten Tertullian. I V. 7 er der kun sagt, at de reisende Brødre havde gjort sig til Maxime ikke at modtage Understøttelse af Hedninge (af lignende Hensyn, som bevægede Paulus til den samme Adfærd paa hans Missionsreiser), og der er aldeles ingen Grund til at opfatte ἐθνῶν (ἐθνητικῶν) i anden end Ordets egentlige Betydning. Endelig, hvorledes skulde Nogen kunne vente, at Breve af saa almindelig Indhold skulde indvirke paa Afgjørelsen af de controverse Spørgsmaal i 2det Aarh.? Baur opkaster sig selv dette Spørgsmaal, men besvarer det med, at netop det Almindelige i deres Indhold, deres katholiserende Charakter gjorde deres Pseudonymitet umistænkelig, medens de dog gave betydningsfulde Vink om, hvorledes den Apostel, under hvis Navn de bleve udbredte, vilde have udtalt sig nøiere og bestemtere, dersom han selv endnu levede. Disse »betydningsfulde« Vink ere imidlertid blevne saa lidt forstaaede, at, medens disse Breve ikke bleve benyttede af Montanismens Tilhængere, ere de blevne paaberaabte af deres

katholske Modstandere og optagne i den romerske Kirkes Kanon.

Samle vi da nu Resultatet af de mange, i de forskjelligste Retninger førte Undersøgelser om de syv saakaldte katholske Breve, for at tydeliggjøre os deres Forhold til kanonisk Værdighed, da vil det vise sig, at i Hovedsagen bekræftes den Stilling, som fra gammel Tid har været dem anvist i Kirken. Eiendommelig kanonisk Anseelse kan nærmest kun tilkomme 1ste Joh. og 1ste Petri Brev. Om alle de andre gjælder det, at der paa Grund af Usikkerheden om deres Oprindelse ikke kan tillægges dem nogen normal Dignitet. De danne Overgangen mellem det Nye Testamentes egentlig kanoniske og dets apokryphiske Skrifter, fra hvilke de adskille sig dels ved deres Indhold dels ved deres udvortes Bevidnelse, endskjøndt der i begge Henseender atter imellem disse saakaldte deuterokanoniske Skrifter hersker en Gradation, som det dog ikke hidtil har været muligt at bestemme paa nogen overeenstemmende Maade.

Een Bemærkning være det endnu tilladt at gjøre i Anledning af *Schleiermachers* Yttringer, Einl. § 100. Denne Theolog mener, at da der i de katholske Breve tilsammen indeholdes saa lidet Eiendommeligt, at vi uden dem dog ikke vilde savne Noget, som hørte til den christelige Læres Væsen, og, da de paa den anden Side — 1ste Joh. og 1ste Petri ikke undtagne, det første med sin Lære om »*Synd til Døden*», det andet med Stedet om »*Christi Prædiken for Aanderne i Fængsel*« — alle indeholde Noget, hvoraf der, endog om de antages for kanoniske, ingen Brug nu kan gjøres, fordi der mangler os Oplysninger, som de oprindelige Læsere besad, synes de paa en Maade at kunne undværes, og at det ikke var nogen stor Skade, om denne hele Afdeling havde manglet i vor Kanon. Deraf vil han imidlertid ikke slutte andet, »end at Begrebet om Kanon maa opfattes historisk og ikke er opstaaet af Indholdets Nødvendighed.« Hiin formeentlige »Undværlighed« af de katholske Breve kan dog kun indrømmes

under en Forudsætning om den øvrige N. Tstlige Samlings Beskaffenhed, som ingenlunde deles af Alle; og netop i vore Dage har det under Angrebet ogsaa paa de Bestanddele af den kirkelige Kanon, som ansaaes meest sikrede ved indvortes og udvortes Vidnesbyrd, viist sig, at Vigtigheden af Documenter som 1ste Joh. og 1ste Petri Brev ikke bestaaer i Meddelelsen af nye og eiendommelige Lærdomme, men i Bekræftelsen af de Lærdomme, som man vilde nægte at være apostoliske.

Et forseglet Brev med Paaskrift »Beantwortung der Frage: »wie kann man mittelst Untersuchung feststellen, von welchem »Punct der Erdoberfläche die Wolke herrührt welche den Regen »auf einen andern Punct bringt« var bleven indsendt til Selskabet, ledsaget af en ligeledes forseglet Seddel, som angiver at indeholde Forfatterens Navn.

Selskabet, der ikke har fremkaldt denne Meddelelse, besluttede at henlægge disse Papirer uaabnede.

Hr. Prof. *L. Müller* androg paa Tilladelse til at bruge den til hans Afhandling om Kong Lysimachus' Mynter benyttede Kobberplade til en tydsk Oversættelse af samme Arbeide, hvilket Selskabet bevilgede.

I Mødet blev fremlagt:

Fra Dr. Faye i Christiania.

Undersøgelser angaaende Inoculation af Vaccine og Chankermaterie. Christiania 1857.